

NOEMBRIE

Se desfrunzărește toamna peste case,
Toamna resfirată pom de 'ntuncime.
Câte nu picară, frunzele rămase,
Tremură și par'că nu mai au pe nime.

Poate-o fi că zarea aue a hrubă,
Nu știu ce 'mpietrește sus ca o secure.
Zilele rămase anilor cu subă
Tremură pe golu 'n care o să cure.

Luna bea din geamuri par'că mai aseară;
Azi, o cotitură ne-a trezit năluci.
Fă-ți legătura inimă stelară,
O să-ți spună vântul încotro s'apuci!

GEORGE GREGORIAN

François Boucher (1703—1770) Venus plînd peouri

INFIRMII VOINTEI

TIPOLOGIE LITERARĂ

de VLADIMIR STREINU

IV. În mulțimea de oameni, pe care operele numite până acum o cuprind, am deosebit tipul voluntar. Repetarea lui în condiții sociale variate alcătuiește, peste drama particulară fiecărei repetări, un lanț psihologic nesfârșit. Seria rămâne deschisă pentru toate personajele similare câte au mai fost create precum și pentru cele ce, adăugându-se între timp, vor semnifica aceeași sfortare de a umple acest tipar.

Dar suma tipurilor energice nu se poate încheca vreodată, fiindcă voluntarismul ca trăsătură de caracter este forma primordiale a vieții. Căci, oricât am respinge noi mijloacele mai totdeauna improbabile, de care, ca să se realizeze, se ajută voințele dărce, fapt este că nu piedicile morale înlesnesc energia cu care oamenii se afirmă, ci tocmai absența cenzurii întime.

Tipurile de voință nestingherită, cu toată acțiunea lor negativă pentru mediul ce-i conțin, sunt, orice am spune, specimene normale și chiar sănătoase. Că sunt și primare, imprevizibile nu este decât cu atât mai semnificativ. Numărul lor considerabil îl dau, după cum s'a văzut, clasele sociale mijlocii și mai ales tărâniștea, ca unele ce nu s'au prea depăr-

tat ori nici chiar nu s'au rupt încă de matrice, de natură. În-cât seria psihologică în adevăr nu se poate sfârși, deoarece ar trebui să-i înglobăm, într'un fel sau altul, toate formele de viață ascendentă, adică pe cele mai numeroase, sufletele rafinate prin cultură și rasă formând numai o minoritate oarecare.

Exemplarele de voință nealterată aparțin societăților înalte, cu totul întâmplător. Cultura și rasa, simple accidente biologice, nasc tipuri opuse celor figurate, făpturi totdeauna deficiente, al căror destin se evocă prin curbele declinante.

Procesul de înaltare socială, morală și mai ales materială al caracterelor primitive ca și procesul de stingere al celor rafinate s'au reflectat de atâtea ori în literatură că enunțul lor nici nu mai are nevoie de susținere. Noi însă avem o literatură epică și dramatică ce pare scrisă anume pe acest dublu al agerimii și moleșirii vitalității, după cum personajele ies ca neam la iveală mai de curând sau mai din timp.

Ca să înfățișăm un caracter dintre acestea însemnate cu scâdere treptată a vieții, nu avem decât să luăm la întâmplare orice boer din scrierile d-lui Brătescu-Voinești sau ale lui

Duiliu Zamfirescu, din romanele d-nei Hortensia P. Bengescu ori din Matei Caragiale.

Cu toate acestea însă, exemplarul cel mai devitalizat, nouă, nu ne-a venit de la accidentul rasei, ci de la al culturii; adică nu de la noblețea sângelui, ci de la așa zisa noblețe a spiritului. Căci un minus vital mai categoric, nici un tip rasat de la noi n'a fost imaginat să manifesteze ca Anton Klentze din romanele d-lui E. Lovinescu.

Este drept că omul pare mai mult gândit decât văzut; conțurul vieții, căreia cultura i-a retras reazamul voinții, se cam pierde în comentariul abstract al autorului, în așa măsură, că paginile cele mai multe ale primelor două romane (*Bizu* și *Firu'n patru*) țin mai curând de tratatul psihologic decât de materia vieți a romanului; Klentze apoi nici nu are o fizionomie internă clară, fiind când un sceptic temperamental, când un intelectual dezabusat și totuși desprețuitor, când un biet turburos care, cu obișnuirea în sudorile proprii, amintește un personaj din literatura d-nei Bengescu, — și când un erotoman plin de inițiativă.

Dar, dacă îl considerăm pe Bizu (cum i se spune în intimă-
(Urmare în pag. ultimă)

Omagial

Ca în fiecare an, și în această toamnă, maestrul George Enescu revine pe meleagurile țării de obârșie, pentru ca, — descinzând generos în mijlocul compatrioților —, să le împărtășească din darurile artei sale divine.

Fermecatele coarde ale viorii sale răsună acum în sălile Atenului, înălțând

tainic, hotarele unei atmosfere prielnice visării.
E atât de greu să exprimăm prin cuvinte tot ce simțim cu prilejul acestor concerte! E o stare colectivă de nelămurită vază și de entusiasm! George Enescu nu mai este de mult un simplu român, un violonist român! El a devenit în valoare universală, cu puterile înrădăcinate însă în România, sorbind din sensibilitatea de aici, apă vie a inspirației sale cerești.

Acestei valori universale, țâsnite din glia națională, ne închinăm noi. Artist de geniu, George Enescu este intruchiparea românească prin care coboară muzica din sferele ei divine, până la noi; o intruchipare decisivă, așa precum în altă vreme a fost un Paganini, un Liszt sau Richard Wagner, intruchipări decisive.

Prin ei, și astăzi prin Enescu, muzica se dezvăluie lumii, se desprinde din înțeleștările mistice ale existenței sale absolute și capătă ființă sensibil datorită capacității oamenilor de a înțelege armoniile.

Să-l primim deci pe George Enescu ca pe un sol pornit de pe tărâmurile înalte. Căci prin el, ajunge în mijlocul nostru chipul magic al artei în sine. Melodiile ce ne vor străbate, vor purcede de dincolo de ființa terestră a artistului, deadreptul din vibrațiile pure ale muzicii.

Orice interpretare a lui se confundă cu gândirea muzicală a creatorilor. Se confundă, fiindcă precum aceștia au rupt inspirația din domeniile eterate ale sunetelor, Enescu ne duce cu interpretarea acolo. În timp ce cântă, el se transfigurează. Nu mai este pământesc. El trăește atunci o viață aparte, în viziunea magnifică de dincolo de moarte. El nu culege muzica de pe portative sau din memorie, ci din însăși stihile ei pure. Din eternitatea ei.

De aceea, orice sunet rupt din arcașul lui se amplifică la nesfârșit, ca în vibrația inensă a luminii, participând la infinit. De aceea, când maestrul pare că ne privește și caută să ne ghicescă prezența, ar trebui să simțim o jenă pentru condiția noastră prea pământescă, o jenă, — din prinos de admirație și recunoștință.

VICTOR POPESCU

ULTIMUL LIRIC FRANCISCAN

de SIMION STOLNICU

Ca să facem adevărată onoare umbrei marelui liric, ar trebui să spunem succint: A murit un Jammes. El își spunea așa; și plăcea să se considere o oarecare ramură din arborele bunicii lui. În această simplă mulțumire se rezuma întregul său orgoliu. Restul face parte din autoironia amabilă care nu l-a părăsit poate nici dincolo de noi. S'a stins dar, un Jammes, pre numele său de botce, Francis, prin coincidență, cel mai de seamă liric franciscan modern. Lucrul pare foarte lesne de înțeles când atâția scriitori tineri au urmat exemplul, adică, și-au sporit, după puteri avutul sufletesc logodindu-se cu marea umilință a sfântului Francesco d'Assisi. Sărăcuțul sfânt lăudase precum se știe toate dobitoacele și bestiolele, lucrurile și lucrșoarele pământului și ale cerului. Politic-lea sfântului față de ele mergea până acolo încât le atribuia la toate egală simțire în înțelepciune. Atare politică mistică era cel mai discret și deci cel mai frumos omagiu pentru Dumnezeu, fapt care avea să influențeze sufletul și cu deosebire estetica lui Francis Jammes. Dar aceasta e, mai întâi de toate, un mod schematic de prezentare a unei doctrine teologice, în fond cu mult mai sinuoasă. Curiș, ea s'a complicat datorită mult literaturii medievale (cu Iacopone da Todì, Dante,

etc.) care era și nu era literatură în sensul de astăzi. Am vroi să amintim rolul activ al scrisului de atunci redus, nu prea rar, la câtrânte spovedanii politice sau religioase. Fierște, aproape oricine l-a citit sau admirat pe Jammes, a făcut-o fără avizul dantologilor neșpus de prețioși pentru asemenea cazuri de literatură comparată. Ei ar putea eventual, să ajute multor scriitori de dată recentă a părăsi franciscanismul de comandă pe care l-au îmbrățișat fiindcă le stă bine. Să recunoaștem: Este o chestiune de mare dragălene în poezie desmiardarea lucrurilor; în jocul de-a animismul, autorul pare mai totdeauna un copil seducător. Arta nu e grea să descoperi în lume ce e mai urgisit, și mai apt de a smulge comizerățiunea semenilor. Nu e grea la început. Franciscanismul ar fi prin urmare, o rețetă de poezie în toată regula care totdeauna pișcă plăcut urechea oamenilor deștepti sau numai neastampărați în soris. Pe primul plan rămâne, însă, fondul acestui curent spiritual, grănțele de adevăr teologic ce trebuie să fecundeze sufletul, ori să lărgiască orizontul unei estetice, precum avea mică lentiță din plavazele-talismane. Înainte de a ajunge la Francis Jammes cu-

(Urmare în pag. 4-a)

REAȚIA EPATATIVĂ

de IONEL TEODOREANU

Cuvintele „a epata” — e-patare activă — și „epatat” — e-patarea pasivă —, importante din Franța, sunt foarte frecvente în vorbirea curentă, căpătând chiar pe buzele unor români schivisiți semnificația unui tic exclamativ. Cutare deputat — pe vremuri — a epatat parlamentul — de atunci — printr'o ripostă. Cutare ziarist și-a epatat lectorii cotidiani printr'un articol epocal; e și acesta un cuvânt expropriat istoriei. Cutare doamnă și-a epatat prietenele printr'o rochie. Cutare actriță, cutare film, cutare modă, cutare avocat, cutare campion, cutare epigramist...

În limba franceză specificul epatării pasive e o uimire fulgerătoare potențată până la uluire admirativă, care nimește judecata rece, comprehensiunea, deliberarea cu sine, adică tocmai funcțiunile normalei comportări reactive. „Non agit, sed agit”. Cel epatat, victima, își pierde pozitivitatea și vibrația analitică, devenind o simplă convexitate încremenit oglinditoare care răsfărăge docil o strălucire imperativă.

Francezii întrebuințează — rar, ce-i drept — verbul „epater”, în modul concret, pentru a desemna un pahar căruia i-ai retezat piciorul, răsturnându-l, fără să-l spargi. Deci: suprimarea instantanee a suportului nominal, detronarea,

ceiace determină un nou raport cu ambianța: descumpănit, servil.

Și la noi, e-patarea și-a păstrat înțelesul din limba natală; cuvântul ei francez nu-i traductibil; căci nici „a turti” pe cineva, nici „a-i lua piuitul”, oricât de pitorești ar fi aceste expresii, și oricât de autentic puriști campionii lor, nu pot ocupa locul rezervat cuvântului venetic „epatare”. Putem deci spune că epatarea pasivă e superlativul unei admirații subite pentru ceva sau cineva, admirație care suprimă orice rezistență, control, rezervă sau nuanță a spiritului critic. E un sens unic psihologic, o forță majoră al cărei carburant e admirația coplesitoare. Efectul imediat e narcotizarea libertății de-a fi tu cu criticismul tău spectativ, adeziunea sclavă. Expresia plastică a epatării ar fi gura căscată și ochii holbați: „ca vișelul la poarta nouă”.

Cred însă că mai putem distinge un element care pigmentează tenul psihologic al epatării. Ești epatat mai cu seamă de ceea ce crezi că reprezintă cu eminență și consacrare tocmai ce-ți pare — deocamdată — inaccessibil: titlul academic, când ești agramat; luxul, când ești proletar; aristocrația, când ești democrat; epicitatea aventurii, când ești sedentar; gloria, când ești anonim.

Coloade mocnit și o invidie în această uluire admirativă, stărnind deseori nu emulația, — tonică — ci apetituri hibrid imitative.

E-patarea e una dintre cele mai tipice reacții ale societăților nevărnice sub raportul civilizației structurale; psiholog, sociolog, criticul sau romancierul care ar nesocotito, n'ar putea diagnostica just multe manifestări și stări care nu-s decât epifenomenele ei. De aceea mi-am permis să o numesc — oarecum prețios, zâmbind și eu față de mine însumi —, reacția epatativă.

Mahalaia, nu în sensul de periferie a orașului, — ci în înțelesul de parodie neretică a aparențelor și manierismului urban, — e un derivat al reacției epatative. Orașul modern, în lipsă de altăceva, a epatat satele, candocrea lor predestinată.

Târgul patriarhal, cu căsoace boarești, cu uliți prăfoase sau glodoase, cu dușeni, cu biserică, cu iarmaroc, cu calești, cu dregători și dregătorii, — nu era, în definitiv, decât o dilatare fudulă a satului smerit, un fel de sat boerit, sau de salon cu ferestre spre stradă, al satului rural. Țăranul care venea la târg cu carul, căruța, sau călare, vedea în mai mare, în mai multos și'n mai chipeș, tot ceea ce știa de-acasă.

Orașul modern însă e altăceva decât satul și decât târgul — ruda înstărită a satului — de vreme ce nu e treptată emanațiune captată a esențelor noastre tradiționale și a năzuinței noastre de-a ne defini — cum e fântâna răscrucilor, hanul drumeților, troița smereniilor, hambarul grânelor, ceardacul odihnelor, sau cum e biserică, de pildă, care pare înflorită din pământul morminelor și al florilor dalbe spre cerul ingerilor, ca un lucru atunci desprechetat. Acest oraș postis, acest oraș anticipativ, e și el derivat — cu mai tot tipicul lui — din reacția epatativă a celor dintâi cărturari autohtoni, care și-au lustruit mintea în occident.

Să ne întoarcem la sate? Ferescă Dumnezeu! Nici peneritul poporanism n'a spus una ca asta. Cuvântul în măsură și bunul-simț al satului le-am pierdut în istorie. Dar să ne găsim orașul. Căci până acum l-am căutat mereu prin strălucirile străinătății, vânzându-ne umbra realității noastre, pierzându-ne depinderea și curajul de-a fi noi, mai cu seamă în fața altora.

Așa dar, orașul românesc — rezultat al unei epatări pasive —, la rândul lui a priciniuit epatarea pasivă a sate-

lor.
„Mitică” de eri nu mai e „dat dracului” ca pe vremea
(Urmare în pag. ultimă)

Miltza Pătrășcu: Portret

Dumitru Băscu: Turcoaia

CRONICA LITERARĂ

de CONSTANTIN FANTANERU

CRONICA MĂRUNTĂ

LUCIAN BLAGA:

La curțile dorului

Fundajia pentru Literatură și artă „Regele Carol II

Suntem tentați, vorbind despre ultimul volum de versuri, apărut deabia de o săptămână, al d-lui Lucian Blaga, să stăruim îndesit asupra unei categorii de poeme, cari ni se par a fi mai vădit o treaptă proaspătă în dezvoltarea poetului. La o personalitate lirică de structura d-lui Lucian Blaga, anii aduc în trecere nu numai perfecționarea meșteșugului de a scrie, dar parca și o luciditate din ce în ce mai tragică, — până se oprește încremenită în fața misterelor mari, ireductibile. De fapt, totul este o limpezire, o renunțare adică la multe ocluri metaforice ori mitologice, spre a înfrunta de dreptul taină, cu desnaudejde crâncenă, — nu lipsită de o sinceritate măreață. Poetul vorbește acum despre moarte, între altele, sau despre iubirea nemijlocită a vieții, desigur, cu o mai mare autoritate, fiindcă amândouă îl privește direct, ca om: de una se apropie, iar de alta se pierde în ceața spaimei. Despre amândouă însă, cuvintele sunt mai simple și mai clare, și trebuie să le înțelegem aioda, ca într-o descripție strict personală, a unor evenimente ineluctabile. Aici nu mai e cu puțință nici o reducere, nici o renunțare la simboluri, fiindcă e aproape inexistentă convenția artistică.

Deaceia nici nu vom întâlni poeme tratând despre moarte ca despre o temă autonomă, implicată obligator de preferință în repertoriul inspirației mistice. Moartea e nudă, o realitate fizică, manifestă discret în întâmplări inedite, cum ar fi nevoia autorului de o se muta dintr'un oraș în altul, dintr'o țară în alta, după chemările profesionale. Starea pe loc într'un ansamblu de date umane sau naturale, intim prin dragoste și contemplație, aduce recompensa indulcenței evenimentelor finale, inexorabile. Dar poetul călătorește și nu se statornicește nicăieri. Liniștea aparentă a niciunui peisaj nu-l înșală. Nu beneficiază de iluzia ce ne-o dau elementele naturii că ele sunt eterne în comparație cu efemeritatea noastră, și că, prin rămânerea noastră îndelungă în preajma lor, ne imunizăm împotriva dezastrelor. Schimbând mereu locuința, oamenii, lucrurile, poetul se spală ca o piatră de muschiul ei, și vede ager, peste piscuri golașe, svântate de vânturi:

Anii se vor lungi
încet, încet, cu tot mai mari pași
dela oraș la oraș.
Mă opresc cu ochii în huma săracă,
mi se pare că anii aceștia
de ostentiv fără zare,
de rătăcirii și aurore amare,
vor ține până la urmă,
ca un vânt ce mă 'mbraacă
și-mi svântă ființa.

Indicația banală a unui moment biografic, nu poate înșela pe lector asupra rostului enunțării ei. Truda anilor e truda omului care nu mai rabdă dela un timp, și care vede tot ce i se întâmplă, în proporții diform de mari, monstruoase. Durerea însăși se coboară din regiunea ei de orgoliu spiritual, în carne și în sânge, — poate tocmai fiindcă și carnea și sângele se clatină și se turbură. Orice dorință exprimată de poet, va fi cu necesitate o dorință a ființei, și orice durere va fi fără potolire:

Acestui cutreier nu-i chip să-i dărui
temeului promis
și mersul de-un mal să-l anin,
subt călcăie
nu se ivește țărâna și piatra,
ce mi se cuvîn.
Cum steaua nu are deasupra mea
nici un nume,
n'o pot ruga
nici să se stingă, nici să rămâne.

Dar timpul e văzut în alte poeme și fără a fi legat direct de acest necruțător „cutreier”, într'o impostază a sa ne împovărată de omenesc, totuși tot atât de aproape de acesta, și neisbăvitor:

Nebunul cetății spre turn,
privește, călcând pe coturn.
Ce spornic e timpul, ce lin
prin noi strecuratul venin.

Bing-bang ! Cât de bine ar fi
cetatea să uite o zi
că ceasul îi este stăpân.
Dar ornicul bate bătrân.

Isbânzile cui n'au căzut?
Și inima cui n'a tăcut?
Ah, luntrele toate spre-apus
un val aherontic le-adus!

Forțele întunecate a morții măsurate prin timp, i se opune aceea a naturii etern germinative, despre a cărei sacră dăinuire d. Lucian Blaga are parca o intuiție totuși îndurerată, deoarece, ca și timpul, cu implicațiile sale în moarte, — principiul vieții este tot personalist și confesional:

Nehotărît între două hotare,
cu vine trimise subt șapte ogoare,
în văzduhuri smeu,
doarme alesul, copacul meu.
Copacul meu.

Vântul îl scutură, Martie sună.
Câte puteri sunt se leagă împreună,
din greul ființei să-mi-l urnească.
din somn, din starea dumnezească.
Cine vântură de pe muncel
atâta lumină peste el?
Ca lacrimi mugurii l-au podidit.
Soare, soare, de ce l-ai trezit.

Prinurmăre, în acest volum scris la curțile dorului, autorul nu părăsește temele mari, preferate de atâta vreme, și tratate clasic până acum.

Cum însă aceste teme sunt considerate în raportul lor în timp cu făptura, după cum am arătat, — ceea ce rămâne

Lucian Blaga
de Maria-Brates-Pillat

în afară de ele, sunt execuții libere fără oboseala interiorității, de o frumusețe lirică adâncă totuși, depășind comoda virtuozitate:

Piere în jocul luminilor
Saltul de-amurg al delfinilor.
Valul acoperă numele
Scrișe 'n nisipuri, și urmele.
Soarele, lacrima Domnului,
Cade în mările somnului.
Ziua se curmă și veștile.
Umbră mărește poveștile.
Steaua te-atinge cu genele
Mut talmăcești toate semnele.
Ah, pentru cine sunt largile
vremi? Pentru cine catargele?
O, aventura și apele!
Inimă, strânge pleoapele!

Frumoasă ca un simplu ornament de aur subtil, și semnificativă pentru puritatea formală a d-lui Blaga, este cu osebire poema „Alean”:

De ceasuri, de zile, veghez
pe-un galben liman portughez.

Cu zalele-alătura, drept,
cu mâinile cruce pe piept.

Doinind aș privi șapte ani
spre cerul cu miei luzitani,

De nu m'ar găsi unde sunt
Nelinăștea morii de vânt.

De nu aș pieri, supt de-un astru
văzut-nevăzut, în albastru.

Maturitatea cucerită de d. Lucian Blaga în ultimul său volum de poeme, ne pare pe drept cuvânt a fi maturitatea limbii românești. Versul de altădată, involburat de imagini, crescut tremurat pa creasta dintre siguranță și îndoială, închide acum pașnic o sumă de cunoașteri pozitive, potolite și blajine.

Din craterul pătămirii interioare, pare că a încetat erupția. E momentul să admirăm frumusețile primejdoase ale lavei cristalizate în tipare știute de artă. De n'ar fi să prețuim decât frumuseți de limbă ca acestea, citate aici, și ar fi destul... Înțelegerea noastră e datorată să meargă mai departe însă la tălcul celor capătă problemele, când ele stau încremenite sub ochiul înțelept al poetului care nu greșește, fiindcă dă chezașie pentru orice, viața sa.

Pentru istoria literară

În revista noastră, am publicat, nu de mult, pe o pagină întreagă, o convorbire a d-lui Șerban Cioculescu, cu d-na Caragiale. Materialul inedit, atât de prețios, adus la lumină de aceea care a fost tovarășa de viață a marelui scriitor, a prezentat un viu interes pentru cititorii, cari au avut prilejul să cunoască și din altă latură, personalitatea lui Caragiale.

Tot ce a comunicat ilustra văduvă, din amintiri și documente nedate încă publicării, se integrează direct istoriei literare, spre a fi înregistrat riguros, ca venind dintr'o sursă sigură și autorizată. În dorința de a oferi cititorilor o lectură interesantă și de o indiscutabilă valoare, în ce privește istoria literaturii românești, „Universul Literar” a luat inițiativa să întocmească după exemplul interviului cu d-na Caragiale, o serie de convorbiri cu văduvele și urmașii scriitorilor de seamă, convorbiri ce vor fi publicate săptămânal, începând chiar cu numărul viitor al revistei. Pagina pe care o vom aceluși astfel, prin bunăvoința familiei scriitorilor defuncți, va cuprinde pe lângă informațiile biografice, și numeroase reproduceri după fotografiile păstrate cu o legitimă grijă în tezaurul familial. Nădăjduim că cititorii vor ști să aprecieze râvna „Universului Literar”, deșus în slujba istoriei literare.

ȘTEFAN BACIU

Tânărul și talentatul poet Ștefan Baciu, al cărui scris îl întălmim dela o vreme în aproape toate revistele literare din țară, are gata de tipar un nou volum de poezii, intitulat: „Căutătorul de comori”.

Cartea va apare anul acesta și se va însemna un pas hotărâtor spre maturitatea poeziei d-lui Ștefan Baciu.

PROGRAMUL CURSURILOR
PENTRU ANUL ACADEMIC
1938—1939

În luna Noembrie 1938, vor începe în București Cursele de Limbă, Literatură și Cultură Italiană, organizate pe anul academic 1938—39 de Institutul de Cultură Italiană din România.

Lecțiile vor avea loc după amiază între orele 17 și 20.30, și seara între 21 și 22, și vor fi ținute în acest an în strada Biserica Amzei nr. 2 colț cu Călea Victoriei.

Redăm aici împărțirea cursurilor la secția literară și artistică.

SECȚIA LITERARĂ

1) CURS BISAPTAMÂNAL DE ISTORIA LITERATURII ITALIENE: va consta din 40 de lecții și va fi împărțit în două secțiuni, de urmat după alegere:

a) Secția I-a, în care se va ilustra desfășurarea istorică a literaturii italiene de la originea până la Tasso (prof. Sibilia);

b) Secția II-a, în care se va ilustra desfășurarea istorică a literaturii italiene de la Tasso până în zilele noastre (prof. Gianola).

Textele pentru secția a): Malagoli — Crestomazia della Letteratura Italiana per secoli (volum 1 și 2); pentru secția b): Malagoli — Crestomazia della Letteratura Italiana per secoli (volum 3 și 4).

CURSURI BISAPTAMANALE, CRITICI ASUPRA AUTORILOR CLASICI ȘI CONTEMPORANI: a) un curs despre Petrarca, cu lecturi și comentarii (prof. Cianciolo);

b) un curs despre literatura barocă, cu lecturi și comentarii (prof. Gianola);

c) un curs despre „Anunzio”, cu lecturi și comentarii (prof. Sibilia).

2) LECTURA DANTIS: va avea loc odată pe săptămână și va consta din lecturi și comentarii din „Divina Commedia”.

SECȚIA ARTISTICĂ

1) CURS BISAPTAMÂNAL DE ISTORIA ARTEI ITALIENE: va consta din două secțiuni, de urmat la alegere:

a) Secția I-a va cuprinde 40 de lecții, însoțite de proiecțiuni despre istoria artei italiene de la începutul ei până în secolul XV (prof. Sibilia);

b) Secția II-a va cuprinde 40 de lecții, însoțite de proiecțiuni, despre istoria artei italiene dela secolul XVI până în secolul XIX (prof. Sibilia).

Textul: Sibilia — Sommario di un Corso di Storia dell'Arte Italiana.

2) CURS DESPRE ISTORIA TEATRULUI ITALIAN: va cuprinde o serie de lecțiuni despre teatrul italian și de lecturi din operele de seamă ale literaturii teatrale italiene (d. De Cruciat).

3) CURS DE ISTORIA MUCIZII ITALIENE: va cuprinde o serie de lecțiuni închinată muzicii italiene cu audiiuni de compoziții clasice, moderne și folclorice italiene (diferiți artiști).

Revista Fundațiilor Regale

„Revista Fundațiilor Regale” împlinește 5 ani de apariție. Înființată din august inițiativa a Suveranului și condusă la început de Paul Zarițopol, această compactă revistă literară a apărut cu o regularitate rară, într'o ținută impunătoare din toate punctele de vedere.

După moartea atât de regretată a lui Paul Zarițopol, iocul conducerii fiind ocupat de d. Camil Petrescu, nimic nu s'a schimbat nici întrupe din calitățile ce și-a impus să păstreze și să ilustreze. „Revista Fundațiilor Regale”. Personalitatea sa de prestigiu ideologic și literar unanım recunoscută,

a d-lui Camil Petrescu a reușit ușor să adune toate valorile literaturii și culturii românești actuale, într'o publicație serioasă ca un tratat, interesantă totdeauna, variată și vie.

Cititorii și colaboratorii ai „Revistei Fundațiilor Regale”, salutăm acest eveniment, al împlinirii de cinci ani de activitate secundă cu toată bucuria și mulțumirea, și-i urăm aceeși izbândă, pe o durată cât mai lungă.

C. RADULESCU-MOTRU

Revista „Spiritu militar modern” publică, în primul ei număr, un articol al d-lui prof. C. Radulescu-Motru, intitulat „Suflet ostășesc”, în care d-sa istoveste o problemă, pusă de atâtea ori de către cugetătorii de specialitate. Extragem un pasagiu semnificativ: „Inșușirea sufletului ostășesc se găsește toate printru însușirile globale ale persoanei omenești, ele sunt însușirile legate de totalitatea ființei omului: a-celea pe cari de obicei le numim însușiri de caracter”. Și, apoi, vorbind de virtutea stăpânirii de sine: „Această stăpânire de sine dă militarului de carieră o înfăptuire de statuie, pe care o întâlnim atât de des la militari.

OMUL ȘI RAZBOIUL

Urmul număr al revistei „Gândirea”, pe luna Noembrie se deschide prin eseul d-lui Vasile Băncilă, intitulat „Omul și războiul”. Desprindem, din judiciosul și analitic, această încheiere:

„Căci nu e animal mai complex și mai logic decât omul, deși în el sălășăuște rațiunea. El e singurul animal rațional”, dar și singurul animal absurd. Vrea armonie, dar e plin de tendințe diverse. Nu știe doar că omul e o bogată formulă de contradicții și totuși problema culturii și a societății e să pună ceva ordine în e, pentru ca oamenii să poată sta la un loc și pentru ca, pe plan ultim, să se poată mântui.

În cazul de față, am văzut că omul e o ființă pașnică și războinică, fricoasă și provocatoare de conflicte. E foarte firesc. Căci altfel omul n'ar fi, în fond și luat în total, un monstru de neînțeleș”, după vorba lui Pascal.”

ȘTEFAN STANESCU

Săptămâna aceasta a apărut într'un cotidian o notiță despre colaboratorul nostru, Ștefan Ștănescu, urmată de reproducerea poeziei „Ștefan Ștănescu”.

Șt. Ștănescu mai recente tipărite în U. L. Notița e onorabilă, fiindcă ea exprimă o dragoste și o prețuire a poetului, împărțite, credem, fără multe rezerve. Pe Ștefan Ștănescu îl avem la redacție, în mijlocul nostru, iar cei cari l-am cunoscut cu ani în urmă și i-am urmărit dezvoltarea lirică, ne bucurăm acum că nu mai dăinuie nici o îndoială asupra rarei lui meniri. Poetul e tânăr, foarte tânăr, și are încă atâta vreme să ne aducă daruri.

Însemnăm acestea cu sinceră afecțiune, și exprimăm dorința ca viața să-l pândescă mă puțin, să nu aștepte el pe poetul și să-l țărăscă prin trucidările ei meandru!

LA CALĂRAȘI ȘI SILISTRA

Sub auspiciile Societății Scriitorilor Români, comiteele culturale dela Calărași și Silistra, au organizat două sezoane literare.

Prima la Silistra în ziua de Sâmbătă 12 Noembrie 1 a 2-a la Calărași, Duminică 13 Noembrie.

La Calărași cuvântul înafte va fi rostit de d. Eugen Cialac, primarul orașului, iar la Silistra de d. Eugen Demetrescu prefectul județului. Vor citi din operele lor d-nii: G. M. Vlădescu, I. Mănușescu, Al. Cazaban, George Gregorian și Virgil Carianopol.

Literatura țărilor vecine

Editura Universul va da în curând

la iveală o colecție de cărți din literatura țărilor vecine. Faptul e util și îmbucurător, fiindcă, dacă politicile și economicele interesele țărilor se pot despărți adeseori, valorile de cultură le apropie și le armonizează totdeauna.

Această serie de cărți din cele mai însemnate ale vecinilor noștri, începe prin Comara împăratului Radovan, a d-lui Iovan Ducici, ministru al Jugoslaviei la București și membru al Academiei yugoslave. D-sa este unul dintre marii scriitori europeni, personalitate de aleasă și întinsă cultură clasică, comparabil bunăoară lui Marekowschi.

Iovan Ducici

Comara împăratului Radovan este o carte de eseuri: despre moarte, despre dragoste, despre femei, despre poezii (în pagina întâia dăm un fragment din acest capitol), toate de o calitate, ce nu va scăpa, credem, cititorilor noștri, pe care îi interesează realizările masive de artă și cugetare.

Această serie de cărți din cele mai însemnate ale vecinilor noștri, începe prin Comara împăratului Radovan, a d-lui Iovan Ducici, ministru al Jugoslaviei la București și membru al Academiei yugoslave. D-sa este unul dintre marii scriitori europeni, personalitate de aleasă și întinsă cultură clasică, comparabil bunăoară lui Marekowschi.

Comara împăratului Radovan este o carte de eseuri: despre moarte, despre dragoste, despre femei, despre poezii (în pagina întâia dăm un fragment din acest capitol), toate de o calitate, ce nu va scăpa, credem, cititorilor noștri, pe care îi interesează realizările masive de artă și cugetare.

Debutul scriitorilor

Debutul scriitorilor constituie o problemă asupra căreia ar trebui să întârzie în primul rând tinerii înzestrați realmente cu darul spunerilor frumoase, cu meșteșugul dificil al cuvintelor așezate cu grijă, ca să împresioneze cucerind și ecou și durată între lucrurile simple și trecătoare. Debutul nu trebuie să fie o expresie a nerăbdării, ci o manifestare firească, îndelung hibuzată, necesară dar in-deajuns așteptată, totuși.

În loc de a se risipi într'o puzderie de reviste micișe, tipărite cu neșuse sacrificii, poetul tânăr ar putea da mijloacelor materiale de care dispune, o destinație mai puțin strălucită aparent decât scoaterea de pildă a unei reviste proprii, efemere. Poate bunăoară plăți o meditație, pentru a învăța o limbă străină, își poate cumpăra cărți rare și bune ș. a. Reviste prestigioase ca: „Gândirea”, „Revista Fundațiilor ș. a.”, își au o tradițională misiune. Debutul

VIRGIL CARIANOPOL

Inaugurată prin volumul de nuvele al d-lui Victor Papilian, cartea gata să apară zilele acestea, Colecția „Universul literar” va însemna o izbândă a tradiției noastre literare. Nu o stagnare și o ofilire în umbră ci,

V. Carianopol
re și o ofilire în umbră ci,

OLGA GRECEANU

Pe lângă lucrarea despre Specificul românesc în pictură, anunțată în numărul trecut al revistei, constituim și titlurile altor două lucrări literare, pe care d-na Olga Greceanu le pregătește în vederea editării în volum, și anume: Celebrități uitate, cuprinzând descrieri biografice și reproduceri după operele unor femei-pictori începând cu câteva veacuri înainte de era creștină și până în epoca Renașterii. (În același timp cu tipărirea la București a studului, va apare și o versiune franceză la editura Julien Leher de din Bruxelles).

Povestea țării mele (Dela cel dintâi până la ultimul Bassarab). Din amândouă aceste lucrări „Universul literar” a publicat și va mai publica fragmente și capitole de un mare interes, atât prin grija informației cât și prin calitatea expresiei.

I. T. Văleni

Tânărul nostru colaborator și redactor al revistei „Munții Apuseni”, care apare la Alba-Iulia, — d. I. Tolescu Văleni, e în căutarea unui editor pentru volumul „Aleanuri de rouă”, cuprinzând zeci de poeme publicate, cele mai multe, prin revistele literare Nădăjduim, împreună cu tânărul poet, că tipărirea în volum a versiunilor sale, va da puțință cititorilor să aprecieze calitățile de simțire delicată și expresie armonioasă ale unui temperament de frumoasă ținută literară.

VISUL S'A STINS

IN SALONUL ALB

de GEORGE ACSINTEANU

George Acșinteanu

Efectul cloroformului nu se sfârșise.

Trei surori de caritate, albe, cu milă adâncă în ochi, îl luară pe brațe de pe brancardă și, încet, cu multă băgare de seamă, așezară jumătatea amorfă de om, în patul de fier din colțul salonului.

Modelat parcă din ceară, Traian cu chipul supt stăruia neconștient în somnul greu. În salonul înalt se lăsase o liniște care apăsa, ca o povară. Nu se mai auzea nici un gemăt. Altădată aici, la Chirurgia grea, durerile nu încețau o clipă. Acum, parcă toți bolnavii uitaseră de propriile lor suferințe. Operația din ziua aceea le înfiorase trupurile roase de boală, le pătrunsese sufletele și toți luau parte cu gândul la întâmplarea noului venit.

Omul fusese adus cu picioarele frânte, în miez de noapte. Chirurgul îi făcuse operația cu o grabă neobișnuită. Când internul îi scrisese foaia de observație și-i rostise numele întreg: **Traian Bacria**, parcă pe frunțile tuturor bolnavilor căzuse o greutate nevăzută, care îi apăsa pe toți, până în miezul creierilor. Fiecare însă, în patul lui, cu fața în sus, înclăștat de neprevăzută forță ascunsă a ologului adormit își punea întrebări, din ce în ce mai ciudate. Apoi se mulțumea fiecare, singur, în tăcerea lui de spital cu răspunsuri cari nu se asemănau unele cu altele: în gândul unuia sculpa o bănuire, în mintea celui alt o întâmplare fantastică și nici unul nu ghicea adevărul.

Câte un cap mai stăruitor se ridică încet și se uita pe furis, să vadă dacă se sculase streinul. Dar acesta nici nu se mișcă.

Internul și surorile toate pleaseră.

Rămăse lângă bolnavi doar femeea de serviciu, mărunț și greoaic cu mișcări alene și cu peste cincizeci de ani în sbârțurite adânci de față, tăiate ca într'o piatră veche cu mușchi.

Femeia, după ce își isprăvi treburile prin salon se așeză la capul lui Traian. El scoase un gemăt lung, adânc...

Servitoarea tresări. Îi aduse repede o cârpă udă pe care i-o puse pe frunte.

Cealți bolnavi își îndreptară repede, pe ascuns, privirile spre el, cu o frică instinctivă. Ochiul tuturor străluciau de o lumină bizară. Traian deschise pleoapele: doi ochi mari, priviră fix tavanul alb. Nu-și dădu seama unde se află. Vru să se miște, dar femeea de lângă el îl oprî cu vorbe calde, în care se ascundeau înțelesuri adânci.

— N'ai voie! Fii liniștit, altfel e rău!

El o privi lung, cu teamă și clipi în semn că a înțeles.

Fără să simtă nici o durere în trup, închise iarăși ochii și rămase mulțumit, în patul în care se credea om întreg, lungit să se odihnească după o zi obositoare de muncă...

Când se trezi, trupul începu să se încălzească, să se înfioare și, în cele din urmă, să tremure puternic.

Traian se strădui să se miște, să-și găsească un loc mai potrivit în pat, dar auzi, ca prin somn, de departe, un glas care amenința.

— Nu înțelegi omule să stai liniștit? Vrei să mori?

El nu gândea acestea... Nici nu i-ar fi trecut prin cap să-și sfârșească viața tocmai acum când... Dar nu înțelege un lucru, care începe să-i turbure gândul... Dacă se mișcă în pat, moare? Nu, nu! Glasul de femeie glumește cu el. Sinistră glumă. El, stăpânul visului care i-a hrănit sufletul aproape patruzeci de ani, nu va muri, nu poate să moară, nu va trebui să se sfârșească atât de repede și fără înțeles. Aici e un loc blestemat, plin de alb și de dureri. Dacă se mișcă, moare, dacă stă țepăn trăește. Dar unde se află? Dece l-a adus în această tăcere albă, ciudată? A mai fost el vreodată aici? Da. A mai fost... Și-adeuce aminte... Cu zece ani în urmă... Sora albă... Moartea albă... Sufletul scos în palmă... Pasăre albă... Zână albă... Moartea albă...

...Iată-o în gândul lui.

Vine iarăși, pe trepte de cretă, din înălțimi de zăpadă frumoasă cum nu văzuse niciodată altă făptură a pământului sau a închiurii. Cu pași mărunți, în vârful picioarelor de crini, zâna albă se apropie acum de patul lui, ca și atunci, când s'au logodit. Îl atinge pe frunte cu un sărut:

— Iubitule, cât de mult te-am așteptat!

O, atunci i se păreau cuvintele ei nectar de lumină; acum, vrăjă și cântec.

Atunci i-a spus încet, ca în vis: — Dacă ai vreun leac, soră bună, dă-mi-l. Simt cangrena în tot sângele, în tot gândul.

Acum, ce simțire mai poate să-i împletească în cuvinte?

Atunci, zâna albă, l-a întrebat cu surâs de primăvară în colțul buzelor:

— Să-ți dau un leac? — Da, un leac, sora mea bună și dragă, un leac...

Rotunjimea portocalelor vii, crescute deasupra inimii, svâcneau atunci îmbietor; acum farmocul lor îl ametește. Niciodată n'a văzut sâni mai albi și mai frumoși.

Atunci, brațele lui ca niște crengi uscate năzuiau spre trupul de lumină al zânei; acum nu-i mai trece prin gând nici o dorință, nu mai poate dori. O privește doar vrăjii. Ea se uită la el cu ochi de stele. Uite, murmură iarăși cântecul de atunci?

— Iubitule, nu sunt zână bună și dragă. Sunt moartea. Moartea ta, iubitule.

Cât de fricos și laș s'a arătat, când a auzit întâia dată aceste vorbe.

A holbat ochii și a strigat: — Nu, nu se poate! Nu ești moartea. Trupul tău diafan, obrajii, buzele, sâni de fecioară totul, toată lumina mea nu poate fi MOARTEA.

Azi, dacă ea va mai rosti aceste cuvinte, i le va culege flămând ca pe niște faguri de miere.

Cât de frumoasă e făptura de vis de lângă el! A uitat toate nezarurile, toate durerile.

Atunci ea, zâna lui ca să-i arate că e moartea s'a apropiat de un pat, în care brancardierii pusese o fată înfășurată în cearșafuri albe. A dat cearșafurile la parte. A deschis pieptul fetei, i-a scos inima, a închis colivia de zăpadă la loc și a venit lângă el, aproape de tot. Inima era tupilată în cuibul mâinei ca o pasăre speriată. Zâna i-a șoptit:

— Acum crezi iubitule că sunt moartea?

El a isbucnit:

— Nu. Moartea e urâtă, e hădă, e schelet ambulănt. Tu ești frumoasă, neasemuit de frumoasă.

Zâna i-a răspuns tot zâmbind:

— De unde știi că moartea e urâtă?

— Din cărți, de la învățați.

Cât de sarcastic a răs atunci, zâna lui cea frumoasă!

— Crezi că m'a văzut cineva în adevărata mea înfățișare? Frica de mine le întunecă la toți gândul, le scâlâmbă închipuirea. Fiecare mă modelează în mintea lui cât mai urâtă. Privește, ce frumoasă e moartea! Sărută, iubitule, cum nu sărută nici o femeie din lume. Moartea iubește cum n'a iubit nimeni până la venirea mea în mijlocul oamenilor.

Cât de frumos a sărutat atunci inima din palma ei! Buzele erau mai roșii decât inima. Ce minunat s'a prefăcut inima în pasăre!

Privighetoarea și-a luat șorul lin ușor, prin întredeschizătura salonului.

El a strigat:

— Trimite-ți sufletul meu dincolo de acest spital urât!

Zâna care stă acum, lângă el, dreptă și tăcută, atunci ca o funtună a eternelor zăpezi și-a aruncat veșmintele de pe ea: nud de lumină, sâni de crini, păr lung de soare, inundat pe umerii rotunzi. Buzele moi s'au lipit de gura lui arsă. Brațele lor ca patru șerpi de foc s'au încolăcit într'o crâncenă luptă. Atunci, el s'a simțit vârtej de foc. S'a pierdut într'o plăcere fără saturare, fără egal și parcă fără sfârșit...

— Sunt în gândul tău iubitule, îi șoptește acum zâna albă. În ziua aceea, a fost numai logodna. Azi va fi nunta.

Cum să-i spună? Doamne, cum să-i spună că el acum e cununosat cu nemărginirile, cu visul care i-a hrănit sufletul aproape patruzeci de ani? Cum să-i mărturisească? E atât de majestuoasă în atitudinea ei de regină albă!

— Nu vrei să te cununi cu mine iubitule? Atunci nunta se va face și fără vrerea ta, dincolo de lume.

— Mă iei de aci, zâna mea?

— Sufletul numai, iubitule. Pasărea pieptului. Cu ea mă voi cununa, printre stele, printre lună și lucreferi.

— Și eu?

— Tu rămâi al pământului, al Bărăganului din care ai răsărit.

— Al Bărăganului? Cunoști Bărăganul, iubita mea?

— Cunosco ceiaze tu încă nu ști: pătrunsul și nepătrunsul trăirii tale azi, printre oameni; în legendă cu câteva mii de ani înainte...

— Am mai fost eu odată?

— Ce întrebare copilărească? Nu știi? N'ai fost tu stăpânul vânturilor, al cântecului, al câmpiei?

— Eu? Nu. Acela a fost un zeu.

— A fost un om; ai fost tu.

— Eu? Doamne, vizez?

— Trăești aevea iubitule. Haide, deschide cuibul inimii și dă-mi pasărea. Afară mă așteaptă carul de stele să sbor cât mai repede în împărăția mea.

— Haide, iubitule, haide...

Ce se întâmplă? I se deschide pieptul?

— Aaaa!

— Taci, omule nu mai geme! Îți faci singur rău.

Femeea de serviciu îi așeză încet cearșeaful sub bărbie. Traian geme printre dinții strâși:

— A fost moartea albă aici, mi-a luat inima. A fugit. De ce s'burat? Dece n'a rămas lângă mine?

— Lasă, fii liniștit!

— Vreau apă.

Femeea se uită lung la el. Dădu din cap cu înțeles: „Nu mai scapă. Să-i dau cel puțin să bea”.

— Dacă taci, uite, ți-aduc un pahar plin.

— Mulțumesc.

Traian sorbi paharul până în fund. Apoi căscă ochii mari.

Înțelege, însăfârșit, că i se întâmplase ceva groasnic. Se munci, treaz, să-și aducă aminte de ce fusese adus în salonul acesta alb, ca și zâna ce-i furase inima. Îi părea rău că nu putea să vadă decât tavanul și colțul de lângă fereastra mare, în care se împleteau trei șerpi de lumină fugiți din soarele toamnei.

...Da, da! Incepe să-și aducă aminte ca de o întâmplare veche,

de demult... Noaptea era ca de oveste...

O, dacă i-ar fi priceput cineva atunci fericirea și cântecul din suflet!

Când se afla acolo sus pe turla bisericii lui, se simțea atât de aproape de Dumnezeu. Lumina lunii, argintul viu al stelelor, îi vrăjiseră toată simțirea. A închis ochii. Infinitul de lumină al Bărăganului l-a atras în sbor de heruvim peste închipuirii cu zei și zâne ale Bărăganului, peste visul lui crescut din pământ, în forma arhitecturală a unei biserici, peste lume, peste viață...

În sborul lui n'a văzut decât chipul de foc al Lui Iisus, icnoana cu care se înfrățise din copilărie, care l-a păzit și l-a ajutat pe toate cotiturile grele ale vieții și pe care, o îmbrăcuse în haină de argint, cu țesătura de aur... Apoi nu-și mai aduce aminte ce s'a întâmplat, mintea nu-l mai ajută. O pătură grea, neagră i s'a așezat pe gând...

de demult... Noaptea era ca de oveste...

O, dacă i-ar fi priceput cineva atunci fericirea și cântecul din suflet!

Când se afla acolo sus pe turla bisericii lui, se simțea atât de aproape de Dumnezeu. Lumina lunii, argintul viu al stelelor, îi vrăjiseră toată simțirea. A închis ochii. Infinitul de lumină al Bărăganului l-a atras în sbor de heruvim peste închipuirii cu zei și zâne ale Bărăganului, peste visul lui crescut din pământ, în forma arhitecturală a unei biserici, peste lume, peste viață...

În sborul lui n'a văzut decât chipul de foc al Lui Iisus, icnoana cu care se înfrățise din copilărie, care l-a păzit și l-a ajutat pe toate cotiturile grele ale vieții și pe care, o îmbrăcuse în haină de argint, cu țesătura de aur... Apoi nu-și mai aduce aminte ce s'a întâmplat, mintea nu-l mai ajută. O pătură grea, neagră i s'a așezat pe gând...

La poarta spitalului aștepta de două ceasuri Laura îmbrăcată în negru, pământie la chip cu ochii înroșiți și umezi. De două ceasuri o muncia nerăbdarea să-și vadă soțul; îl credea mort de azi dimineață. Când omul cu șapca albăstrăie îi deschise greaua poartă, femeia își descărcase pieptul cu un oftat adânc. Coti repede rondurile de flori săpate proaspăt și intră brusc în coridorul de ciment al spitalului, unde mai fusese ea, odată cu zece ani în urmă, la căpătâiul lui Traian. Un servitor o îndreptă spre salonul No. 3 la Chirurgia grea. Când ajunse la ușă, femeia de serviciu îi ieși binevoitoare în cale.

— Căutați pe cineva?

— Pe domnul Traian Bacria.

— E aici. Dar vă rog încet; d'abia a adormit.

— Bine. Mulțumesc.

Femeea cu chipul supt și ochii mari, negri, triști, se îndreptă în vârful picioarelor spre patul lui Traian. Când trecu pe lângă un bolnav căruia în ziua aceea îi tăiasă o mână din cot, acesta cu ochii plini de taină o întrebă stăruitor.

— Cucoană, ce are?

Laura se uită lung la el. Era atât de tânăr și atât de galben la față. Îi răspunde încet:

— A căzut din turla bisericii.

— Doamne ferește!

Și bolnavul surâse cu o mulțumire satanică. „Da, da! I-a tăiat picioarele! Încă unul; foarte bine. Cum, numai el să fie ciung și alții... I, hă, da, da; foarte bine”.

Femeea se apropie de soțul ei

și se așeză pe scaun. Traian ca și când ar fi fost deșteptat de cineva, deschise ochii grei. Laura îl strigă cu suspine, încet:

— Traiane, ce faci?

El o privi cu ochii împăienjenți.

— Rău. Când ai venit?

— Acum.

— Nu-i nimic Laura, mă voi face bine. Mi-a spus ea că voi rămâne al pământului.

— Cine?

Simțind o durere veninoasă sub unghia dela piciorul drept, pe care nu-l mai avea, Traian se mișcă puțin și gemu, fără să-i mai răspundă la întrebare.

— Cum mă doare degetul dela picior. Nu mai pot să îndur. Puneți-mi ceva.

Servitoarea se apropie de Laura și o frază tâmpă i se rostogoli singură, fără să-și dea seama:

— Cum să-l doară maică degetele, când el nu mai are nici un picior.

— Cum? I le-a-?

Și femeia împletiri lângă pat cu ochii mari, pierduți. Apoi isbucni într'un hohot puternic de plâns. Femeea o luă de brat, îndemnând-o spre ușe.

— Vă rog, nu e voie să plângeți lângă bolnavi!

Ușa salonului se închise în urma Laurei cu un scârțâit lung, înfiorător. Traian auzise dar cuvintele servitoarei și nu-i venea să creadă. Femeea aceasta e ne bună, altfel n'ar fi vorbit așa. N'are el picioare? Auzi ce glumă? El e om întreg. Își simte tot trupul, dela primul fir de păr din cap și până la unghia degetului care-l doare acum atât de îngrozitor. Hm! Ce bătrână ticăloasă. Să-i rădă nevestei lui în nas, spunându-i că el n'are picioare.

Traian ca să arate că într'adevăr el e om întreg și că servitoarea a mințit, strigă tare, cât putu, la ea:

— Ascultă femeie, nu înțelegi? Ți-am spus să-mi pui ceva la unghie că mă arde și mă doare. Ce mai aștepți?

Servitoarea gândi că bolnavul aiurează. Era obosită de atâtea vorbe rele spuse de bolnavi în timpul aiurărilor, după operație. De douăzeci de ani decând era în acest spital și se acrise sufletul de atâtea suferințe ome-nești, de atâtea trupuri mutilate, de atâtea morți. Nu mai zise nimic. Căzu pe gânduri, se mai uită la bolnav, apoi plecă spre camera ei lângă ușe. Traian gemea și se ruga să-i curme durerile dela degete. Cealți bolnavi din salon porniră să vorbească în șoaptă.

— Auzi mă, ci-căl doare deștul?

— Și el e olog în puterea cuvântului.

Traian nu auzea deslușit cuvintele celor din jurul lui, totuși bănuia că despre el vorbesc.

— Ce oameni fără inimă! gândi el.

O durere bruscă i se rostogoli din miezul creierilor prin inimă până în călcăie. Parcă cineva îi vârăse în cap o bilă de fier înroșită în foc, care alunecase pe șira spinării, până la lăpți. Tot corpul începu să-i ardă și să-l doară; o durere pe care n'o mai încercase niciodată. Simți apoi că toată carnea îi este sfâșiata de colți veninoși, că prin tot sângele îi curge o otrăvă verde și rea și că tot gândul i se prefăcuse într'un huruit ca de moară hodorogită...

Târziu după multe svârcoliri în patul de spital care se prefăcuse în baltă roșie, durerea și otrava i se adunară iarăși sub unghie.

— Nu mai pot, pune-mi ceva la picioare!

Bolnavii când auziră încă odată că-l doare o parte a trupului de care fusese desmoștenit, izbucniră toți într'un răs greu, lugubru, care semăna mai de grabă cu niște urlete surde.

Lui Traian Bacria i se păru că hohotele lor tremurate, parcă se materializau în bulgări grei ce sburau prin atmosfera de spital. Apoi, unul câte unul, îl loveau în cap. Se sforță din toate puterile să primească, mut, până la sfârșit răsul tovarășilor lui de boală. Când se stinse ultimul sughiț de haz din gândul lui aprins, se înfipse în mijlocul sa-

Toți bolnavii îl priveau înclăștați de spaimă.

Traian se ridicase din pat, pe picioarele tăiate. Cu ochii duși în viziunea fără țărsm se munea din toate puterile să se dea jos. După multă muncă și încordare se prăbuși deodată surd, la capătul patului. Bolnavii scoaseră un țipăt de groază și fiecare își astupară ochii: de frică, cu podul palmelor. Femeea de serviciu veni în fugă lângă Traian care se sfârșise într'un horcăit brust. Apoi foarte calmă strigă:

— Să vie brancardierul!

Pe coridorul de ciment, lângă salonul No. 3, Laura plângea.

Două poeme de FRANCIS JAMMES

Rugăciune ca să nu moară un copil

O, Doamne, le păstrează copilul ăsta mic,
precum păstrezi în vânturi o iarbă de nimic.
Ce-ți face, dacă mama-i înlăcrimată țipă,
să nu-l mai lași să moară acolo, peste-o clipă,
ca o nevoce care n-o poți înlătura?

De-l lași să mai trăiască pre el, va scutura
la anul, la Rusalii, potop de roze'n floare.

Dar ești prea bun, Tu, Doamne, nu ești acela care
pe-obrajii încă 'n roze așterne moartea-albastră;
sau, spune-mi, ai la tine odăi încântătoare
s'așezi pe lângă mama copilii la fereastră?
De ce nu vrei aceea? Ah! Fiindcă-i sună ceasul,
îți adu-aminte 'n fața copilului ce moare,
Isuse, că Tu pururi trăiești cu Maica ta.

ION PILLAT

HEI, ȘTIU EU...

Hei, știu eu, se tot spune: e dulce-a fi bătrân.
Dar sunt bătrân și-mi pare de tinerețe rău,
de fata jucăușă, de mângâiatul său,
de mâna ei pe fruntea-mi ce-i odihnea pe sân.

Când va veni și vremea să-mi fie dat și mie
— fără mâhnire 'n suflet — ca să binecuvânt
copiii ce respiră din trunchiuri seva vie,
prin răpa năpădită de albi măceși, sburdând?

Ferice-acei ce poate, în simpla lui ogradă,
în ceasul când vecernia învie clopot greu,
copiii lui cu mâna într'alte mâini să-i vadă,
copii uniți de dânsul în smeurălul său.

ION PILLAT și N. I. HERESCU

CRONICA MUZICALA

de ROMEO ALEXANDRESCU

Cauza celor „patru bătărași” a lui Wolf Ferrari, este, pentru artiștii ce vor s'o așeze, din acele care nu se câștigă dela sine. Numai cu jocurile abilităților profesionale, imaginație năstrușnică și argumentare vertiginosă, se poate scosta perspectiva feței curate. Și nimic mai mult.

„Opera Română” a triumfat, în aceste limite, dând în vileag un atrăgător inventariu de dichisuri și sfori actoricești, de vervă și momeli vocale, de șagă muzicală, colectate sub fiecare mască de personaj și împânzite cu rost și voe bună, pretutindeni, în spectacol.

Ritmul esențial pornit de bagheta stărnitoare a maestrului Massini, a răcoșat cu promptitudine în scenă, primind de acolo repetițiile potrivite.

D. Gh. Folescu a compus chipul și toanele lui Lunardo Crozzola, găsin-

George Folescu

du-le tâlc și măsură. Creația aceasta, căreia d-sa i-a împrumutat nu mișcările factive ale grotescului convențional, dar viața și accent sincer, a fost în același timp susținută cu muzicalitatea plină și statornică a cântului d-sale, de superioară esență artistică.

D. G. Opreșan, transpus într'un alt exemplar al quartetului de bătărași, și-a sporit galeria de caricaturi omeștești prinse cu viu talent de comedie și făcute, cu simț al humorului adaptat cerințelor, fiecărui caz, să glăsuiească și muzică.

D. N. Secăreanu a dat la iveală daruri de burlesc muzical, care i-au pri-

didit intrucâtva rolul, cu un număr de elemente care ar fi putut ajunge la caracterizarea a două roluri.

D. N. Teofănescu are glas viguros timbrat și care face bănuite resurse interesante. În scenă și în crâmpeele de cânt ce a întâlnit în rol, d-sa s'a comportat mai mult decât promițător.

D-na Emilia Guțianu, căreia i-au revenit mai apreciabile prilejuri de cânt, nu le-a pierdut de fel, limpezindu-le și înviorându-le cu glasul d-sale de emisiune fin conturată și distribuită. Jocul a fost aplicat cu duh personajului, în definitiv cel mai bine caracterizat în operă, mai bun muzicalmente și mai simpatic, al Lucietei.

D-na Maria Cojocăreanu a cântat cu remarcabilă vioiciune rolul „Măriei” și a contribuit cu pas ușor și convingătoare bună dispoziție la animarea scenică, atât de importantă în această operă, pentru acțiunea ce are de susținut și nu mai puțin prin slaba consistență a muzicii.

Partițiunea celor „patru bătărași” e într'adevăr cam descusută, impersonală, în ce-l privește pe autor, dar cu diferite sigilii străine și reminiscențe de procedeu sau atmosferă.

Dialogul, care necesită desigur, mobilitate muzicală, justifică, firește, respirația cam precipitată a frazelor vocale, dar știut este că, în atâtea alte cazuri, cu note puține, s'a putut spune mai mult.

Tehnicește, orchestral, meșteșugul nu se poate, nega, din punct de vedere al formulării, dar substanța muzicală rămâne, aproape fără excepție, oarecare.

Cecae, până la un punct, este în funcție de interpret, a găsit, din ferice, un excelent concurs, din partea ansamblului Operei Române.

Listei arătate până acum, este de datoria noastră să-i adăugăm numele tuturor interpretelor.

D-na Maria Snejina a redat sugestiv, în pricepută șarjă și cu dichis muzical, rolul Margaritei.

D-na Dora Massini, d. Viorel Chideanu, d-ra Dogeanu și d. Lucian Nanu, excelenți în parte și în cercul spectacolului.

D. Feodorov a făurit decoruri evocatoare.

ULTIMUL LIRIC FRANCISCAN

(Urmare din pag. 1-a)

Pentru a-l asimila și dânsul, nu i-au lipsit copilului francez din Pirinei simplicitatea și după unii critici — jammismul. Nu i-au lipsit însă nici marea inteligență artistică și agerimea de a seiza un moment psihologic al epocii sale. Astfel poezia lui Jammes apare toamă la timp, să deosească grelele umbre ale secolului XIX care, după înfrângerea politice aduse decadentismul, demonismul, morfomania, dominația anarhistă a senzațiilor în literatură, franciscanismul noului scriitor are, print'o întâmplare fericită, un rol activ aproape ca în trecut; va conduce la un fel de a regăsi natura și poezia vieții. De aceea opera lui, cu toată sensibilitatea elegiacă, se poate scrie, cu puțină indulgență, în tagma privilegiate a creațiilor majore. Ne-am îngăduit rezerva de mai sus fiindcă personal nu ne putem abate prea mult dela convingerea că la Jammes celebritatea este o trăsătură foarte importantă. Așa dar rămâne de văzut dacă Dumnezeu i-a îndeplinit poezii lui faimoasă dorință de a-l fi lăsat să intre în paradisi odată cu măgărușii trudiți, săi de a purta pe șale bidoane urâte, animalele pe care le-a înțeleș și le-a stămât. Ceea ce poate să-l fi ajutat pe marele liric să câștige cauza din urmă, nu este neapărat doctrina amintită, ci faptul că el era în primul rând un om admirabil. Sinceritatea, buna tovarășă a marilor talente, îl făcea să înfrângă doza de artificiozitate impusă de orice crez moștenit mai mult pe calea literaturii. Nu era un iluminat me-

dieval ci un copil iremediabil în fața lucrurilor. O neobișnuită incapacitate de raționanță, îi da putință să spună la orice pe nume, fără stridență pentru mintea lectorului. Jammes a fost un pasionat al infinitului mic. A ridicat înmuri frumuseților miniaturale. Trebuie să fi nutrit un mare respect pentru botanici. El continuă totodată și tradiția animalieră venită, în Franța, din evul mediu al capitelurilor burgunde. Măgărușii ideali pentru Jammes ar fi în acest caz, după noi, acei dotati de sculptorul romanice cu rotile spre a o duce mai iute, prin pustie, pe Maica Fecioară.

Poate nu-i absolut necesar să prezint poetul acesta, exclusiv prin prisma compasiunii lui totalitare. Bătrânul ajuns către moarte să semene cu figura brava a profetului Moise, sculptat de Claus Sluter, iubla natura și fără unele farafastieri. El a dăruit literaturii franceze pitorescul Pirineiilor, amargurile rosalii, tremurătoare asupra zîmților transparenti de piatră. Ca un bondar, nu putea să iubiască, în tinerețe, fără holde lângă el. A surprins, prin izolare sa la Béarn, mitul scriitorului parisiian, Insetat după zăpezile de altădată și totdeauna în perfectă tradiție franceză, nu doria mai puțin cadre vegetale a altor timpuri... Parcurile castelelor devenite muzee, nu au moarte pentru el; stie să le deslusească butonii de flori din părașină. Iubirea își caută idealul cât mai în trecut, dar acesta va fi dator să-i trimită imaginile rare ale Clarei d'Ellébeuse,

In căutarea Parângului; cenaclu literar la 2200 m.; Rig Udar și focul nopții

de GABRIEL BALĂNESCU

Parângului i-a fost dată multă mărție, mult cântec, splendoarea celei mai firești rugăciuni.

Bănuți o clipă de extaz a cerului? Bănuți lacrima unui înger picată în cel mai perfect amănunt unde se chinuște spre deslegare toată muzica parilor?

Căutați-o sus în creștetul Parângului unde legenda s'a ncumetat să rodească pilduitoare pământului.

Să nu vă plimbați gândul romantic pe drumul lui pentrucă vă surprind plaurile și vă rușinați.

Nici-un gând nu trebuie purtat pe căile pe unde a curs atâtea cântec, atâtea nepăsare.

Lăsați poezia voastră acasă, lăsați acolo și grija comorilor și îngăduiți-vă timizi o zi de toamnă ruptă din calenda pământului, din calenda Parângului.

Biruiți ziua aceea și de puteți s'o biruiți nu vă mai întoarceți acasă, nu vă mai osteniți din nou să aflați cecece Parângul v'a dat odată pentru totdeauna.

În greutatea imensă fără spațiu a muntelui dibui marea rugăciune, melodia mare a sfârșiturilor, a morții pe care-o trăește în afund floarea de primăvară și întunecul toamnei.

Acolo trăesc și rodesc nemăsurații ochi ai vieții pe care n'o știți.

Acolo trăește puterea imperiilor și

mari, leagăn al celor mai vechi și mai autentice familii de boeri români.

Pe Valea Cernei, de pildă (în Vâlcea), așezată cu puțin la stînga drumului nostru, „s'au descoperit” un de mult în niște hrisoave prăfuite, sate întregi de nobili.

În fiecare țânc deci, de pe marginea maidanelor, curgea... sânge albastru.

În firea lor, în înfățișare chiar, găseai într'adevăr, o particularitate ciudată, care te reținea.

De aci, dintre acești boeri retrași de un real și mare destin, între brazdele pământului, suntem în sfârșit, după câteva inercușări de drumuri, la Polorvagi.

PRELUDIUL MUNTELUI

O vale imensă, între doi munți: albia Bistriței.

Cei doi munți, față în față, amenințători, sunt asemănători celor din legenda Lănei de aur. La poalele muntților găsești obiceiuri din cele mai balcanice: bălcuiri, sgomote de țimbale, strigăte înfricoșătoare, tobe și bătai, pentru fete și pentru cai.

O imbinare ciudată de fantastic și uman te surprinde într'o manifestă înfățișare a ridicolului.

Îți descucri mintea o leacă, — și mai ales ochii să îți descucri dintre râuri zavelcilor prea împodobite ale gorjenceilor sdravene, sănătoase, imbujoare de existența grea a muntelui ce le păzește ochii, — apoi croic, cel din urmă pedant, ultimul colindător poate prizoni fastul umbrelor care vin și se tot duc.

Aci jos, zace legenda și înfricoșarea. Acolo sus, peste atâtea înșelătoare creste domină adâncul tăcerii pământului; miracolul, magia — apoi idealul, idealul acela sfâșiat de lumina zilei și de noaptea întunericului pândit cu dibăcie de cavalerul morții, în buzunarul lui Ion Aluion.

Spatiu acela imens, cutremurător, calm! Nefiresc chiar banalelor podobe cerești spânzurate de melonul unui dandy, agățat și el din neglijență de fi-

cuvântul adevărului dela început.

De acolo au porces cântecul, lumina, frumusețea florilor, întunecul, vieța și moartea.

Și acolo se întorc toate, slăvite ori sfârșite.

IN CĂUTAREA PARÂNGULUI

Cine pleacă la drum pe munte pentru a pleca numai, sau pentru a se înapoia este un înșelător.

Sau rămâi cât poți, sau să te înapoiez cât mai puțin.

Să admiți o eventuală disperare peste fruntea zeilor, cu dracul în desaga.

Am plecat să găsec Parângul, nu după hartă, nici după poteci.

Am plecat să-l găsec, cu o sârmană conștiință încărcată de nelămuriri.

Dar în drumul acela care-mi plăcea să-l consider lung, fără sfârșit, m'au întâmpinat atâtea lucruri supărătoare; cu tot peisagiul încântător (vai!... incântător), cu toată plastica peisagiului precisă pe care ochiul o înregistra lenș.

Am admis atunci, cecece se putea oferi imediat: neliniștile.

Și m'am conformat lor.

Mașina cu care trebuia să-miucid timpul până la Polovragi — un modest sat din Gorj așezat la o convențională mejdină a județului Vâlcea, trecea „în revistă” pe rând mânăstirile: Bistrița, Arnata lui Matei Basarab, de atâtea ori istorică, — apoi Hurezu, iar de aci sare

Eléonore Derval, Laure de la Vallée, Blanche de Percival, asortate cu lălelele sau tuberozele epocii. O ciudățenie în favoarea lui Jammes, acest passaiem integral. În consecință nimeni nu poate sublinia mai sincer decât el melancolia uitării. Dar trece cu o pînă nervoasă peste această tristețe. Fulgerare de ironie ce nu se lasă prinsă de lector în tot realismul. Discreția ei constă în viteză. Din respect pentru frumusețea discretă Jammes se poate înfrăți cu lucrurile, cu viețuitoarele și chiar cu moartea din vechiul „Cantic del sole”. Amestecul de vis și de realitate cotidiană își cere locul fără să țipe.

Poetul era un adevărat mag al cuvintelor și posibilităților acestora plastice și acustice. S'ar putea afirma forțănd oarecum termenii, că a izbutit să fie franciscan în tehnica flamandă, în dragostea de a pune orice lucru descris, pe plan de giuvaer. O vioară sensibilă, cu reflexe din ohinul dramatic al pământului, străbate, în cele două faze ale creației sale: prima, neopaganistă și cea următoare a așa zisei sale „convertiri”.

Cu moartea lui Francis Jammes, se reactualizează la noi discuția în jurul reducerii poeziei la simplitate de simțire și idei, la expresia eisterciană am spune, a lui Rilke. În adevăr poetul ce ne-am permis să-l omagiem aici a fost un minut exemplar de anti-decadent. Pe cât de molipsitoare este sensibilitatea lui purificată în lumini de abstruse vitroure catolice și în farmecul goticesc, pe atât de savantă pare unealta expresiei. Jocul nuanțelor, joc de scoici și panase ale verbului său rămâne în fapt, o operă de foarte întinsă răbdare. Dovadă că urmărire asociată de idei și imagini derivate din zisul loc, de de lucru imens talmăcitorilor.

Marii maestri ai simplității nu se judecă după entuziasmul cititorului mijlociu. Câți putem pătrunde spre pildă în inima lui Jammes când evocă eroismele vieții subliniind cu aparentă bună voință paradoxul uitării? Nu doar, pentru acea parte de formulă inevitabilă din franciscanismul său, ci pentru marea lui însușire de a fi cel mai om dintre poezi, și s'ar cuveni doilea universal. Însă poetul s'ar lipsi de creștina, în folosul cumpărării de hrană pentru măgărușii rămași fără prieten.

SIMION STOLNICU

Obârșia Lotrului

rul de borangic alb, paratoner al luna-tecelor visuri.

De aci Parângul, drumul Parângului pe care Mircea Streinul, adept al ultimelor teorii sentimentale, îl iubește ca pe-o amantă.

Hanny și Mircea Streinul sunt însoțitorii mei; Streinul este un domn fără barbă, care trăește din obiceiul la Cernăuți, pe Weinberg, în locul indicat al crimelor pasionale.

Cu greu l-am smuls din adorarea orașului dintre ceturi! Hanny, „copiul asasin” este cel mai viteaz.

Și am plecat mai departe.

BAIA DE ARAMA

Abandonând șoseaua prăfuită și gălăgia imbieltoare a țargului, am srit pr-mii câțiva metri spre Baia de Aramă. În sat cu câteva case, din cele mai îngrijite.

Șchița unei case a „arameștilor” poate interesa: 2—3 camere, vâruite în alb. Ferestrele mici, astupate mai totdeauna de florile roșii mari de mușcală. Alături de glastră, o ulciică veche neîntrebuintată păzește nu mai știu ce poveste a casei. În fața casei o prispă cu un pat de călăuzitor unde dorm — dacă este cazul — în nopțile cu lună, fetele mari, fetele de măritat, cari nu pot recurge, după obiceiul orășenesc, la oficiile caritabile ale Sfântului Anton.

Curtea casei, o adevărată livadă, completează gospodăria.

„Arameșcu” este tipul bonhomului. (Tineri nu prea sunt în sat). Primitor, își pune la dispoziție tot: patul, boii masa și după ce te-a hrănit, chiar știința lui de călăuzitor și meteorolog.

„Boerle” vă prinde vârfurile cu timp frumos. Da n'o luați pe calea ursului, că vă'nfundăți, mergeți pe la Zănoaga și mergeți cu bine.

Îți întinde apoi mâna lui noduroasă, ca un omagiu, și nu mai așteaptă altceva; se'ntoarce și-și vede de treabă.

Streinul comite imediat câteva indis-

(Urmare în pag. 6-a)

CRONICA PLASTICA

de PAUL MIRACOVICI

Adina Paula Moscu, ca și Alexandru Moscu sunt — în pictura românească — poate cei mai cuminiți și, în felul lor, cei mai onești artiști. Spun onești „în felul lor” pentru că e imposibil să desparti noțiunea de onestitate de aceea de artist. Onestitatea d-nei Moscu însă, trece măsura comună. D-sa e sinceră nu numai cu ea însăși ci și către toate învățăturile primite la început și cărora dedică persistent eforturile sale. D-sa nu trădează pe nici unul din maestrii ce au îndrumat-o. Această stăruință, admirabilă, a condus-o la realizări de tehnică remarcabile, fie în pictură, în desen și mai ales în gravură. Iată însă că expoziția dela Dalles ne arată o pictoriță cu preocupări mai noi, deosebit de interesante.

D-na Adina Moscu posedă toate avantagiile unui meșteșug temeinic, o ușurință puțin obișnuită de a se a-

Adina Paula Moscu Portret

capta disciplinei și un cert sentiment al ordinii. Cu aceste calități d-sa a făcut o vreme o gravură precisă, care prin finețea liniei și justetea valorilor era printre cele mai prețioase realizări românești în acest domeniu. S'a crezut un timp că se va dedica definitiv plăcii de aramă. D-sa a continuat să picteze și a făcut bine. Expoziția actuală o dovedește prin cele mai multe din tablourile expuse și care sunt operele unui artist îndrăgostit de volum, de formă și de sublima convenție a valorății. D-na Adina Moscu merge încet dar sigur către o limpezire, către o pictură mai liberă. În tablourile ce voi cita mai jos e cu deosebire evidentă această tendință dar ca să fiu mai limpede mă voi servi de o metaforă pentru a ilustra evoluția operei d-nei Moscu: un fruct sănătos și care se coace cu atât mai greu cu cât se pregătește pentru o viață mai lungă, pentru o înfățișare mai frumoasă. Drumul pe care și l-a ales artista e sigur, din el nu se abate decât pentru certitudinii, pentru câștiguri bine cântărite.

În privința acestei expoziții de acum e cu deosebire instructivă; iată

desene mai vechi, din epoca pomenită mai sus, când tentată de gravură d-sa se apleca atât de atentă asupra figurii umane; câteva picturi — parcă din adins grupate — lucrate acum 2-3 ani, apoi celelalte panouri, cu lucrări recente. Dintre ele, două naturi moarte, una cu becaține, alta cu prepele și mărțurii elocvente ale puterii sale de muncă. Sobre, bogate în tonuri armonioase, aceste excelențe lucrări sunt remarcabile. „Magazia roz” și „Amiază” au rezonanțe lirice de pură inspirație.

În portretul pe care-l reproducem e mai vădit decât oriunde dualitatea de care e stăpănită artista.

Capul, mâinile sunt picotate cu aceea timidă conștiinciozitate prezentă în mai toate tablourile sale. Rochia însă — roz cu negru — i-a trezit cele mai prețioase emoții la care poezia aspira un artist, aceea a culoarei. D-na Adina Moscu merge spre câștigul acesta — nu e nici-o îndoială. Ar trebui însă — imi îngădui acest sfat — să repete mereu aceste experiențe cromatice, să vadă mai mult într'un portret, de pildă pretext, decât scopul în sine al tabloului, să privească ca elemente picturale, obiectele ce compun tabloul. Îmbogățită cu această experiență, d-na Adina Moscu nu va întârzi să ocupe un loc important printre primii noștri artiști.

Acei cari se mai îndoesc că românii sunt printre popoarele cele mai înzestrate din lume pentru artă trebuie să viziteze neapărat expoziția d-lor C. Liuba, A. Litecki și El. Krauss. Acești pictori, totuși asemănători în viziune par a se întrece în cel mai brutal dispreț pentru ton, pentru nuanță. Culoarele sunt de o violență nu numai nejustificată de nici un fel de emoție valabilă dar viziunea însăși pornește dintr'o concepție cu totul anti-picturală. Suprema reușită la care tind e „trompe l'oeil”-ul, acest vulgar mijloc de scăpare, când ai o totală miopie artistică. Imi pare rău că trebuie să scriu toate acestea dar nu poți privi fără revoltă, în ce măsură niște artiști despre care se presupune — cel puțin — că sunt oameni de gust pot trăi atât de străini de preocupările picturii, de climatul ei firesc.

Într'adevăr, această expoziție te îndreptățește să crezi că acești artiști nu au călcat niciodată într'un muzeu, că nu au auzit niciodată de Titzian, Veronese sau Velasquez, sau mai aproape de noi, de Manet, Corot sau Renoir. E atât de mare contrastul între spiritul latin al picturii românești și acel unguresc sub a cărui influență se află expoziții, și e atât de mult în avantajul nostru acest contrast, încât — cum spuneam la început, măcar sub raportul acesta — o vizită va fi și instructivă și un prilej de îndreptățită mândrie.

nul 1558, la Târgoviște. Ninge din belșug, așa cum se cade în zilele de Crăciun, și era frig cumplit. Domnul Pătrașcu-Vodă sta în mabeii, cu spatele la ușă, privind la ninsoarea de afară, când toamai intră pe ușă logofătul al treilea să ia răspunsul, la câte ceasuri e voia Domnului să înceapă liturghia. Când ușa se deschise Domnul se întoarse. Era voios și se bucura de ospățul bogat ce avea să se întindă după sfânta slujbă; voios că era încă tânăr, voios că nu-l turbura niciun dușman din afară, voios că iubea pe Tudora și era iubit de ea, voios de toate, chiar de focul ce-i ardea în vatră.

— La câte ceasuri? răspuse Domnul logofătului de-al treilea; acum-lă opt, cum mi-e obiceiul în fiecare an, în a doua zi de Crăciun.

Indată logofătul se grăbi să iasă, să facă înștiințare mitropolitului, boierilor celor mari și celor mai mărunți, de la marele vornic până la vel comis, și boiernașilor Curții, că Domnul avea să vie la ceasurile opt în spătarie, ca de acolo să pornească cu toții, în alai, la Mitropolia Târgoviștei.

Nu trecu mult și intrară în spătarie Doamna Voica, Domnița Maria, logofătul Radu din Drăgoești, cuconii Marcu și Vlad, apoi mitropolitul și toate dregătorile boierești.

Sosiră și preoții gătiți ca de mare sărbătoare, cu mantiile de aur și patrafirele de argint.

Veneau de afară și erau înghețați. După ce se plecară în fața Doamnei și a cuconilor, își căutară câte un locușor lângă vatră. Când unul, când altul, puneau, pe rând mâna, pe burlanul de zid să simtă puțină căldură sub palmă.

Doamna Voica, frumos gătită, sta pe jețul domnesc spunând câte o vorbă fiecăruia din boeri și jupănițe.

Primeau boierii în înfățișarea ei plăcută, la căutătura plină de femec, la vorba ei dulce dar întristată, fiindcă în tăcutul palat e o tainică odăie către care gândurile Doamnei merg fără încetare. Dar azi nu-i pricină nouă de intristare.

Soțiile boierilor se apropiară și ele de jețul Doamnei, să povestească de ale Tării și de ale casei.

Atunci, se deslegară toate limbile; fiecare avea ceva de spus, ceva de întrebat, dar când orologul mai sună o bătăe tăcură toți.

Nu era în obiceiul Voevodului să se facă așteptat.

Dar, parcă se aude ceva.

Mitropolitul chiar grăi: Imi pare bine că-l aud... Vine...

Boerii ridicară și ei capetele să prindă mai bine zgometul bine cunoscut al pașilor Voevodului, pași ușor târșiți; dar nu auziră decât șueratul crivățului și o poruncă scurtă a vâtaului de-afară, urmată de un nechezat de cai.

Cu începutul se încălzi încăperea. Era plătut acum să stai în ea. Incepură boerii, unul câte unul, să-și mai scoată degetele reci din mânecile anterioare și să-și desfacă copca de la gât.

Mitropolitul Anania, care de bună seamă simțea că atipește de căldură și oboseală, zise marelui spătar să meargă și să pottească pe Vodă.

Dar marele spătar se feri de însărcinare zicând: — Eu nu cutez să aduc aminte Domnului, nimic.

Știa cu toții că era o pricină pentru care uita Vodă că timpul trece.

Oftă mitropolitul și oftară și boerii. Le fu și milă să mai privească la fața Doamnei, care arăta limpede, chiar fără să vorbescă, încotro e bănuială.

Prinse atunci mitropolitul să schimbe calea gândurilor lor, povestind așa, din senin, cum cu doi ani în urmă, în Octombrie 1556 au mai cunoscut o așa lungă așteptare când au plecat cu Voevodul Pătrașcu în cap, să întâmpine pe regina Isabela și pe feciorul ei Ioan Sigismund, cari aveau să se inapoieze din Polonia, în Tara Ungurească...

Povesti atunci frumos, cum au ajuns lângă munții cari despart hotarele Tării Ungurești de ale Moldovei, cum după zile și nopți de așteptare în corturi ridicate în creierul munților, se auzi deodată un freamăt neobișnuit în pădure; cum, privind într'acolo, zăriră pe Crăiasa așteptată, întocmai cum ar fi zărit pe Crăiasa codrilor ducând un mare alai după ea, și urmată călare de fiul iubit; cum li se închinară și cum îi duse de acolo cu mare cinstire, până în Ardeal de i-au pus în Scaun în Cetatea Clujului, după voia Sultanului...

Intorcându-se spre boeri, mitropolitul zise:

— Socol, îți amintești grozava noapte de atunci, nu? Il caută să-i răspundă.

Dar marele vornic Socol nu era în sală și abia atunci îl văzură și boerii că Socol lipsește.

— Unde e Socol? întrebă mitropolitul.

Cum, zise Doamna Voica, marele vornic nu-i aici? E poate la Măria Sa?

Se întrebau unul pe altul. Unde e Socol? Nimeni nu-l văzuse încă în spătarie. Unde putea fi?

— Se prea poate, mărită Doamnă, zise marele spătar, să fie la Măria Sa Vodă. O fi vreo pricină nouă de dreptate sau vreo grabnică ștafetă dela Sultan, după bani.

— Dacă nu cu daruri scumpe de Crăciun, zise altul.

Boerii răseră.

— Daruri scumpe dela turci?

Dar biata Doamnă se intristă: o pricină nouă de dreptate, în ziua de Crăciun? Un emisar străin, acum? Nu. Nimic din toate astea. Știa Doamna că mabeii lui Vodă nu e prea departe de iatacul Tudorei. Acolo se vor fi uitat, și Domnul și vornicul păzitor.

La ce bun să-și mai ascundă jalea? Își lăsă capul în jos, fără să mai zică ceva. Se găndea doar la atâta necuviință, față de ea, Doamna, care aștepta, față de cuconi și față de mitropolitul și de toți cei ce se întăziau aci, în spătarie, în picioare, obosiți, nemănecați.

Se mai găndea Doamna și că afară, sub viscol și fulgi de zăpadă stau orânduți și așteaptă mulțimea de ostași, călărimea cu steagul și căpitanii cetelor.

Și vremea trecea.

Se întăzia prea mult, dar nimeni nu cuteza să meargă, să amintească lui Vodă, ceasul cât era. Nimeni nu avea această cădere, afară de Socol, marele vornic, favoritul Domnului, cel mai iubit dintre sfetnici, singurul care pătrundea și ieșea din mabeii Domnului, la orice vreme, în orice împrejurare.

Dar vornicul nu era de față.

Ce se întâmplase? Căci desigur ceva s'a întâmplat.

Pentru a-și mai înfrâna neliniștea și nerăbdarea, marele spătar trecu în cancelaria domnească, își aduse de-acolo sabia împăratească și buzduganul și le așeză în mijlocul mesei, să-i fie mai la îndemână, căci lui îi cădea sarcina să le încingă și să deschidă alaiul domnesc.

Și iar așteptară...

La lumina făclilor de ceară, chipurile tuturor părură deodată obosite. Îi obosise frigul, și acum îi obosea și așteptarea lungă și foamea.

Se făcuse ceasul nouă și Domnul tot nu mai venea. Se întrebau din ochi, unii pe alții, dar toți dădeau din umeri nedumeriți.

Ceva neobișnuit, de sigur, se întâmplase.

Mitropolitul tăcu și el. Tăcură toți de la o vreme. Cuconii,

Sfârșitul năprasnic al lui Pătrașcu-Vodă

de Olga Greceanu

obosiți și somnoroși, plecară capetele, frecându-se la ochi, când deodată, pe ușa mare a spătăriei se strecură Socol, fără zgomet, cercana să treacă neșuit, în liniștea ce tocmai cuprinse spătaria, scărțituri ușu și vesu intrarea.

— Ei, ce e? Vine Vodă? întrebă marele postelnic. În timp ce toți celalți boeri îl înconjurară, Doamna îl privea drept în față. Socol, înainte de a răspunde, înmese o cupă de oțet.

Vazand deodată cum tot sângele i se trase din obraz, marele postelnic îi apuca de mână:

— Ce-ai, nu te simți poate bine?

Vornicul își smuci mâna cu rușeală, zâmbi și zise:

— Sa nu ma simt bine? De ce, astiei de ganuuri? Nu, cinstiții boeri, ca și omniile voastre, mi-e aminte de Maria Sa... și așa îi dori sa știu... ma întreb cu grijă...

— Unde e? întrebă apăsât și cu durere, Doamna.

— Maria Doamna... nu-i decât un mijloc de a scăpa de această omoroasă indolia... Mă duc sa văd... Maria Sa va fi așpit lângă placuta ogoare a iocului...

Deodată un ipat rasuna în tot palatul, un ipat ce venea de acolo, din oosul său, cinspre iatacul domnesc.

Doamna se scua în picioare. Se produse o îmbulzeală. Pe sală venea cineva alergând și țipând ceva, țipând o vorbă și încă una și iar aceeași, dar nu se auzeau de întrebările neînștute ale boierilor.

Logofătul al treilea se repezi să deschidă ușa spătăriei, când îi căzu în brațe un copil de casă, galben ca ceara și care uria cu toată gura:

— Moare Domnul! Moare Domnul!

Căzu apoi acolo, în genunchi, în mijlocul adunării, tremurând ca varga.

Se iacu o învălmașeală de nespus. Fugeau toți spre iatacul domnesc, fara nici o randuiala, fara nici o grijă de Doamna sau de cuconi, fara nici o privire spre copilul de casă care rămăsese acolo, gnemut și inebunit de groază, jetindu-se cu toată incredințarea:

— Moare Domnul! Moare Domnul!

Cand Doamna ajunsese în mabeii boerii erau deja aplecați deasupra divanului domnesc, privind cu groază.

Îi gasira pe Domnul Pătrașcu Vodă, chiruit, cu genunchii aduși la batoie, galben-verde la față, nădușit, cu pieptul scuturat de sughițuri, cu mâinile apasându-și pantecele. Ochi îi erau ieșiți din orbită. Glas nu mai avea, gemea. Sughițea și gemea.

Doamna se aplecă deasupra Voevodului chinuit. Își frângea mâinile:

Apoi porunci:

— Ce s'a întâmplat, Măria Ta?

— Să vie vindecătorul, să vie vracii, repede, repede... Feste puțin, vindecătorul se și arată în pragul ușii. Venea grăbit, cu curia în care stăteau frumos orânduite, o mulțime de pietre tămăduitoare. Ajuns la capataul patului, tresări. Se uită împrejur, vru să spue ceva, dar tăcu.

Apoi repede deschise gulerul Măriei Sale, îi scoase blana, antierul brodat în fir de aur și argint și își lipi urechea de pieptul Domnului.

Ascultă.

Rămase câtva așa. Tutulor li se păru o veșnicie.

Cand se ridică, era parcă alt om. Nici nu cuteză să întâlnească privirea Doamnei, pe care o simțea arzătoare.

Boerii au înțeles și deja împleteau între ei târgueli de șoapte asupra altui Voevod.

Vindecătorul ceru cărpe fierbinți pentru a înveli în ele pantecele chinuit și pieptul inecat de sughițuri.

Ceru pentru bolnav și lapte cald.

Îi luă și sânge.

Îi frecă tot capul cu băutură tare, îi puse zăpadă proaspătă pe frunte, dar Domnul se făcea tot mai galben, durerea se întărește, mâinile și picioarele îi erau acum de gheață.

Veni și baba Curții, cu descântecelul ei, cu cari vindecase de atâtea ori pe alții, cu ierburile culese de ea, în ajunul Înălțării.

Cu degetele încovoiate și tari ca fildeșul își încercă toate leacurile, toate descântecelul, toate băuturile și unse șubzimțatei corp cu fel și fel de alifii, și cu argint viu și cu argint afumat.

Nimic.

Doamna și cuconii plângeau.

Boerii înțelegând durerea, ieșeau unul câte unul, în vârful picioarelor, încredințați că de-acum nici o poruncă de a Voevodului Pătrașcu nu-i va mai ajunge...

Era acum rândul preoților.

Înșiruiți în jurul patului citeau acatiste, moliftel Sf. Vasile cel Mare, privigherea și maslul cel de minuni făcător.

Erau de față Doamna și cuconii, marele vornic Socol, marcel postelnic și Iane, fratele Tudorei.

Copiii de casă s'au furișat și ei afară, cu rufele Domnului, dând fuga cu ele la biserică, să le pue sub icoana Măicii Domnului.

Un călugăr ce tocmai trăgea ușile bisericii să le încue, auzind jalea lor, le luă rufele din mână, aprinse trei lumânări în jurul icoanei și îngenunchind la oaltă cu copiii de casă, începu să șoptească o rugăciune, cu ochii închiși, cu mâinile întinse deasupra pânzelor albe.

Se găndea călugărul:

— Poț eu, nevrednicul de mine, prin închinăciunea mea, să stânjenesc ursita, dacă ursita cere acum trupul luminatului meu Domn? Cerul are o statornicită socoteală, neînduplecată și neștrămutată.

Somnoroș, trezit așa, deodată, începu să citească încercându-se în rugăciuni de însănoșire; apoi luă o sticlută cu aghiasmă sfințită și o dete copiilor speriați. Cu sticluta strânsă la piept, micuții slujitori alergară înapoi spre palat, încredințați că poartă acolo, între degete, tămăduirea Voevodului iubit.

Intrară. Cu amândouă mâinile apucă Domnul sticluta sfințită și lacom, înșetat, o bău toată, în timp ce într'un colț al odăii, cuconii domnești, cu glasul înlăcrămat, cu ochii la cer, se rugau. Se rugau și se legau înaintea Maicei Domnului să-i dea sălbi, monete de aur, pungi cu arginți, giuvaericele prețioase, candelă, icoane, dacă Domnul se va însănoși.

Dar Domnul, tot mai alb la față, tot mai istovit, chinul și de mâinile vraciului și de degetele aspre ale babei, gemea.

Cu multă greutate, șopti:

— Am bătut...

Socol ridică capul speriat și zise la întâmplare ceva, cu glas tare, să acopere vorbele șoptite ale muribundului.

— Am bătut... începu să spue din nou Voevodul...

Socol abia își ținea răsufllarea, împietrit. Doi ochi îl urmăreau, dar nu întoarse capul.

— Ce vrea să spue? întrebă Doamna.

Sta acum aplecată deasupra lui și-i mângăia fruntea. Simțea sârmana sub podul palmei ei, când rece, când fierbințea, când nădușală.

Se uita la Vodă, cum încerca de greu să ridice pleoapele vinete, cum era prins de friguri și cât îl era de galbenă față.

Iane nu-și mai lua ochii dela vornicul Socol.

De ce n'a fost cu ei în sala spătăriei? De ce a încercat să ntre neobservat? De ce a îngălbenit când Voevodul a șoptit: „am bătut”? Și acum de ce-și îndreaptă trupul și de ce se strecoară afară, tot tiptil?

Ieși și Iane după el, spunând că trimite să cerceteze pe toți negustorii din Târgoviște, cari aveau lucruri sfinte aduse din Ieru-

salim, poate lemn sfânt, sau untdelemn sfințit.

Mitropolitul îl opri să-l întrebe dacă nu ar fi cu cale să se lăimite un lăncier călare, la Curtea de Argeș, să ceară să pornească de-acolo spre palat, moaștele sfintei Filoftea.

Iane îi arătă doar cu mâna, geamul prin care se întrezărea ninsoarea și crivățul năprasnic, dădu din umeri și eși. Din capătul sălii pe care numai o slabă opaiță mai lumina, zări pe Socol, cum o luă spre încăperea de dinaintea camerii ospățului, îl ajunse din fugă și privi înăuntru, de după grelele perdele, să vadă ce va face.

Socol tocmai lua în mână o cupă înaltă și o cerceta înăuntru; păru că se găndește o clipă, cu ochii închiși, cu capul dat pe spate, apoi, ca și cum ar fi făcut o socoteală, umplu iar cupa cu apă, o puse pe colțul mesei, se mai uită odată și se pregăti să iasă.

Abia avu Iane vreme să se lipească de zid.

Vornicul trecu pe lângă el, fără să-l observe, încrunțat și în fugă.

Porni din nou spre iatacul domnesc.

În urma lui venea și Iane.

Au pus deodată mâna pe clanța ușii. Socol întoarse capul, oarecum întrebător, Iane câtă spre el aspru. S'au privit amândoi un timp îndelungat și lui Socol i s'a părut că Iane zâmbește.

Ne mai putându-se stăpâni, îl întrebă scurt:

— De unde vii?

— Iane nu răspunde îndată. Apoi:

— De când am de dat socoteala pașilor mei, marelui vornic? Vru să mai spue ceva, dar Socol împinse ușa și intră.

Voevodul întoarse capul și-l privi lung pe Socol.

Îl priveau toți acum, pe Socol.

La fel erau de galbeni, amândoi.

Ba chiar, marele vornic începu să se clatine, trecându-și mâna peste frunte.

Ce avea să se mai întâmple?

Voevodul ridică mâna și-i făcu semn să se apropie.

Se făcu o liniște mare.

Vornicul nu se mișcă. Va putea să facă un pas, fără să-i fugă pământul de sub picioare?

Voevodul iar ridică mâna, și cum se arată nerăbdător, Doamna îi zise:

— Vino... Te chiamă...

Socol se apropie cu atâta teamă și cu atâta încetineală, că le păru tutulor că stă pe loc.

Îi făcu semn să se apropie mai iute și să se aplece spre el, mai mult, tot mai mult, și încă, până când buzele vinete îi erau aproape lipite de urechile sfetnicului iubit.

— Socol... In tine am avut încredere... Ai grijă acum... și... scoate-i pe toți de aci... Auzi, tu?... Cheamă-mi iute... pe Tudora...

Altceva nu mai spuse. Inchise ochii și se lăsă iar pe spate, istovit cu desăvârșire; părea ca un om ucis, care nu mai răsufllă, al cărui sânge nu mai umblă prin vine.

Era galben și nemîșcat.

Asta a fost?

Socol se ridică cu un oftat. Cu sfială își îndreptă pașii spre Doamnă și cuconi, să le lămurească cum că Domnul are dorința să se spovedească și să fie singur, dar Doamna nu avu nevoie de nici o prefacere. Auzise șoaptele stinse ale bolnavului, cum le auzise și boerii și acum împingea spre ușă pe cuconii plânși.

Ieșiră toți, tăcuți, rușinați, încurcați.

Socol o luă iute înainte.

Avea acum să întâmpine și jalea Tudorei și întrebările ei. Cum să-i spue? Căci nici vreme de sfat mult nu mai era.

În fața iatacului Tudorei se opri. Înțelese Socol că treburile vor merge mai iute, căci plânsul jalnic al bietei cărciumărițe de altă dată, îi spunea că aflase năprasnică știre.

Intră și-i spuse:

— Vino, Domnul te cere.

— Domnul meu! stăpânul meu! hohotea ea în plâns, cum să mă duc așa? Eu de atâtea vreme nu mai pot ieși de aci! Cum să mă vadă Curtea așa? și-și privi pantecele.

Dar tot vorbind își trase pe umeri scurteica îmblănită și luă drumul bine cunoscut spre mabeii lui Vodă.

Îndărătul ușii, Socol se opri. Deschise apoi ușa, să intre Tudora, se înălța în vârful picioarelor, să mai privească odată fața bolnavului și cum prinse tocmai o zvârcolire de durere a Voevodului, o nădejde îi lumină fața.

Trase iar ușa și plecă spre boerii adunați din nou în spătarie.

Tudora căzu în genunchi lângă pat, oprindu-și plânsul, cum putea.

— Ce-l doare pe stăpânul meu?

Pătrașcu-Vodă întoarse capul. Cu multă greutate ajunse să ridice mâna, s'o pue pe capul Tudorei.

Îi șopti:

— A venit moartea...

— Nu, nu, nu spune așa... se tânguie Tudora.

— N'am ajuns să te cinstesc cum s'ar fi convenit... nici pe tine, nici pe cel ce mișcă în fragedul tău sân... copilul meu... al meu...

Șopti iar ceva, dar Tudora nu mai înțelese, căci glasul Voevodului istovit nu mai avea nici o putere.

Tudora plângea, cu fruntea lipită de mâna Domnului și nu înțelese că ochii lui s'au închis pentru totdeauna.

Plângea cu buzele pe mâna vântată și nemîșcată.

Apoi, cum auzi zgomet pe sală, zgomet ce venea tot mai aproape, înțelese sârmana că nu se cădea să plângă mai mult aci, în palat.

Se scula cu greu din genunchi. Ridică fruntea și cumplită îi fu privirea când văzu fața suptă și împietrită ce odibnea pe perne.

Abia atunci a priceput.

Vroia să țipe, să urle, să cheme... să vie Curtea... N'a fost nevoie.

Ușa se deschise și marele postelnic, posomorât, o privi pe ea... privi și fața Voevodului mort și cu glas răgușit porunci:

— Du-te de aci... Pleacă... iute...

...Si a plecat, strecurându-se pe lângă zidurile albe, în noapte, speriată și de umbra ei neagră, ce se întindea mereu, mereu,

cuprinzând toată sala, ca și cum din capătul celalt, era cineva care o trăgea afară, afară din palatul domnesc, în drum, pe uliță, amestecată și încurcată cu umbra celor mulți.

OBĂRȘIA LOTRULUI

(Urmare din pag. 4-a)

creșii informatoare; dispărea pentru „un moment“ nu știu unde — se înapoiază apoi îmbujorat și injurând.

PLAIUL... PRIMUL PLAIU

— „Pe-un picior de plaiu, pe-o gură de raiu“ — Măi, mare a fost Alesandri asta, cu ajutorul poporului, dar „gura“ asta de „rai“ a lui îmi pare acum de-zolantă.

A astupat cu o imagine mediocră a obsesiei raiului, tot ce a lăsat Dumnezeu mai pur, mai statornic și mai stăpânitor: plaiul.

Nu mai cei cari au sentimentul infinitului degusat al raiului pot trăi idealul plaiului, îl pot simți, îl merită.

Raiul este corespondentul plastic, omenesc, insinuant, al vieții libere, unde îngerii își ascund numele.

Raiul este expresia negativă a păcatului nostru iertat și tentația de totdeauna neajunsă a diavolului.

Raiul este primirea prietenească, gentilă a nepuținții noastre, urmarea fatală a compromisiului stabilit cândva între Dumnezeu și șarpe.

Deasupra plaiului sunt toate schimbate; și lauda și cerul.

Plaiul „Florilor albe“ pe care-l parcurgem acum, pe care-l iubim mereu, este inima pământului deschisă, înflorită.

Masivul Parângului, abia îl zărești de aci, — închipuit.

Până la el, brazi, Octombrie, — dincolo de el mirajul lumii, al mărilor, al anotimpurilor perpetue.

Dedesubt plaiului, într-o vale, stâna cu același nume.

Și acum — nu este nici bine, nici frumos și ocolești stâna, și cum mai ales, întotdeauna în fața unei stâne te simți flămând, ne abatem din drumul hotărât, pentru o ușoară cină.

Consternare.

Octombrie. Turmele de mult au fost coborâte.

Au rămas doar cântecele fluierelor singure, și bătuțua curățită.

Cred că nici-un anotimp nu se împacă mai perfect cu muntele, nu se împrietenește mai mult cu el decât toamna.

O vezi fără podobaie, impresurându-ți fiecare deget, ochii, firea, lucrul și drumul.

Liniștea suprafirească a tot ce te ocolește surprinzător, verticalitatea perfectă a brazilor și crestele aceleia imense, îți dau florii melodiilor vecinice.

Stâna îmi pare acum atât de tristă. Sentimentul acesta feminin al părăsirii — obsesia lui Emil Cioran, — îl înfrâng imediat. Un foc mare ațătat cu surcele, câteva chioțe prelungi pe care Hanny le „oficiază“ și muntele ne apare ca o lume întreagă.

Ne urcăm apoi spre Apus, către Păpușa. Părăsim astfel prietenia plaiului și rugăciunea focului.

După câțiva kilometri traversăm „drumul strategic“, o șosea admirabilă la 1600 m. înălțime, mai bună decât cele mai bune drumuri basarabene; și acum păstrăm poteca. Incepuse să însereze. Nu întâlnim „șipenie de om“, „șipenie de animal“.

Cred că ne-ar fi făcut plăcere în singurătatea aceea, cel mai fioros animal. Armă aveam: briceagul cu plăsele de șed al lui Hanny.

În sfârșit, după două ceasuri de drum suntem pe vârful Păpușa, la 2200 m. altitudine.

Se înoptase bine.

Căutam după aceea, cu... lanterna, o vale mai adăpostită, întindem cortul, și încercăm să adormim.

Cu toată oboseala, preferăm însă o scurtă lectură a ceea ce aveam pe la noi.

Mircea Streinul scoate un tom gros: poeziile lui Georg Trakl; Hanny îl

transportase pe Nietzsche, iar eu găsesc niște „cântece ciobănești“ ale lui Ciril Vărnăv, purtând o gravă închinare: Doamnei Mioara Venera Bălănescu.

Platat eu, și constituiți astfel, într'un ceneclu literar (fără d. Lovinescu) și cu regretul absenței „marei critice“, prietenul Eugen Verjbitzki începe lectura și începem, desigur, cu Ciril Vărnăv.

Citește Hanny, în picioare, cu o mână ridicată:

„Cum vara este pe sfârșit,
„Ca merii care n'au rodit
„Ochii în jos tăcut mi-aplec
„Și toate florile se trec
„Și toate florile se trec.

„Cu ursul nu mă mai 'ntălnesc
„La smeură să-l ocolesc.
„Uscat, pe sub păduri ascuns,
„Tot fână 'n mogâldeacă strâns
„Tot fână 'n mogâldeacă strâns.

„Cureau' opincilor o leacă
„A mai eșit înc'o brândușă
„Toamna stă 'n ușa,
„Toamna stă 'n ușa.

„Indoaie-a munților spinare
„Vântul mai rece și mai tare
„Pătura în cap mi-o pui
„In contra vântului

Intre timp Streinul adormise cu pătura'n cap.

Ne strângem cât mai mult pe lângă noi păturile, Țoalele și... dimineața o surprindem într'un spectacol feeric: pe mulțimile creștelor din jur ninsese.

Soarele abia eșit de sub pământ, a-prindea de jos cumuna aceea fantastică de lumină albă, ca o închipuire nordică.

TURCINUL — OBARȘIA LOTRULUI

De aci încă o jumătate de zi până la Obârșie.

Drum anevoios. Oboseală. Nerăbdare. Violenta albului zăpezii mai mult ne fixa. Și apoi — nu știu — ne cuprinsese un fel de teamă a pașilor. Înaintăm cu spor, dar parcă drumul dela Păpușa — pe care-l parcurgeam acum, trebuia încă odată făcut. Era un sentiment pe care ni-l împărtășiam tustrei. O ciudățenie, inexplicabilă.

În sfârșit, timpul strecurat astfel pe sub umbrele noastre îndoite, ne mâna prin niște locuri, cu aspecte atât de... domestice, încât exasperarea noastră — în special a „copilului asasin“ — a ajuns dincolo de limita.

Ne-a salvat melodia unui fluer.

— Romantism — veți zice: Nu!

Era atât de tristă, atât de singuratică, atât de împrăștiată în pomenirea acea a muntelui.

Am simțit atunci prezența vie a cerului în fiecare fărâma de pământ, în fiecare fibră a plantelor.

Am trimes un „U-hu-hu“ prelung, rostogolit peste cumiștenia și solemnitatea momentului.

Dar melodia își continua sfâșietor realitatea zadarnică — poate peste rugăciunea unui Prometeu prezent.

Turcinul se arăta tot mai mult, tot mai avut.

Tentația drumului trecut însă, era teribilă.

— Iată, aci este Turcinul unde „zac legende frumoase și capete de filosofi morți, alături de câteva ciolane de cal, resturi din prada unui lup“.

— Ce-o fi fost aici pe timpuri?

Inscripția gravă tăiată pe o stâncă părea scrisă de mâna unui agramat.

Existau oare oameni de aceștia și în trecut apropiat?

Melodia continua sfâșiată, surdă.

Pe lângă zidul vertical al Turcinului am trecut, cu ceremonialul respectiv.

O potecă strămtă de-o palmă și lungă de-o leghe ne trece de aci în țara de cântec și basm a Obârșiei.

„De sus de pe Lotru coboară „balada și vraja istoriei.

— Iată, aci este Turcinul unde „zac legende frumoase și capete de filosofi morți, alături de câteva ciolane de cal, resturi din prada unui lup“.

— Ce-o fi fost aici pe timpuri?

Inscripția gravă tăiată pe o stâncă părea scrisă de mâna unui agramat.

Existau oare oameni de aceștia și în trecut apropiat?

Melodia continua sfâșiată, surdă.

Pe lângă zidul vertical al Turcinului am trecut, cu ceremonialul respectiv.

O potecă strămtă de-o palmă și lungă de-o leghe ne trece de aci în țara de cântec și basm a Obârșiei.

„De sus de pe Lotru coboară „balada și vraja istoriei.

Cartea străină

La moartea lui Francis Jammes

Poésie, que je t'aurai aimée!
FRANCIS JAMMES

Câte declinul carierei lor, când se apropie clipa ieșirii din scena vieții și a debutului plin de surprize în necunoscutul posterității, — „amanții muzelor“, încărungiți, se pregătesc, cu tinerească înfrigurare să aducă ultimele rețușări legendei care le va păstra incoruptibil — tel qu'en lui-même — mularul, pentru eternitate. Odată cu edițiile „definitive“ împodobite cu ultimele fotografii, apar memoriile și sporește numărul jurnalelor, al confesiunilor și corespondențelor cu caracter intim. A început să prindă chiar moda „rânduilor“ cu limbă de moarte, în care propozițiile deslănate prin puncte de suspensie, indică discret, locul semnelor citării postume, în vederea celui mai emoționant efect scontat asupra cititorului.

Firesc ar părea acum să rostim și condamnarea aspră a unor astfel de nărvuri și cochetării penibile, dar să vedem întâi dacă nu e locul și momentul potrivite unui **distinguo**, următor adagiului **quod licet**: ceea ce fără să ezităm am numi cabotinism la un ins oarecare, sau la artistul mediocre, poate fi scotit tot așa în cazul unui poet ca Francis Jammes? Conștiința popularității, a unei popularități reale, — certitudine întemeiată pe intuiția, ca și pe mulțimea dovezilor de înțelegere și simpatie primite, că opera lui a pătruns în intimitatea sufletului cititorilor, înlăturând orice rezistență și câștigându-le deplină încrederea, îngăduia renumitului poet septuagenar să ia unele atitudini — cu fața către public — și să rostească vorbe, pe care altul nu le-ar putea folosi fără să pară ridicol, fals ori banal.

Toată viața și întreaga lui operă literară sunt însă aci, să mărturisească sinceritatea mișcătoare a unei însemnări ca aceasta, prelungindu-i vibrația până departe în amintire: „Am atins piscul și nu mai zăresc în jurul meu decât zăpada“ — scrie poetul, sub data ultimei zile din anul trecut —, „neputând zbura mai sus“.

Cea din urmă a lui cronică lunară, — „L'air du mois“ — apărea în numărul pe August din „La nouvelle revue française“ redusă la o singură pagină, intitulată simplu „Dispositions“.

Câteva luni înainte de a muri, Francis Jammes își presimțea sfârșitul: „Ce se va întâmpla dealungul acestor trei sute șazeci și cinci de zile? Muri-voi eu? Muri-vei tu?“ se întreba el, în prima zi de Ianuarie 1938. Cu o luciditate perfectă și cu puterea de obiectivare a artistului, el se vedea îndreptându-se către clipa sfârșitului inevitabil, participând cu forțele imputinate ale trupului paralizat de suferință, dar cu sufletul tot atât de primitor ca al poetului primelor versuri dela Orthez, la proaspe-

te pe aci și-a petrecut ochii cândva și Theodor Slugerul, cu iureșul care l-a făcut pe român atunci mare și om.

„Ci de va fi Dumnezeu viu va vedea și va judeca“ este încheierea unui jurământ sacru al vremilor pe care numai muntele le ascunde și le tălmăcește.

Poiana Obârșiei Lotrului este odihna îngerilor și odihna legămintelor făcute de pământ, cerului.

Suntem astfel aci, în inimia Parângului. Către Apus, vârful Mândra nu se mai deosebea din negură.

Veneau unul după altul norii, ca niște

stafete, se pringleau pe lângă vârf și treceau mai departe furioși.

Parcă fiecare dintre ei spunea câte ceva, împărțea o taină sau denunța o altă, apoi mergeau de vale către răscrucele lumii.

Lotrul strecura cea mai limpede și cea mai rece apă, în care probabil multe zeite își răcoresc obrajii atinși de răsufierea prea caldă a unui Aelcon.

Am întâlnit acolo și urmele lui Pan. Dragostea lui, stâncile sunt intacte. Mai ales orizontul lui, cerul, toate sunt neschimbate, adăstând cântecul de fiecare zi al asfințitului

RIG UDAR ȘI FOCUL NOPTII
„Tranzizie! Trec spre ce?
Unde mă opresc?
Iartă-mă, trebuie să plec,
mă grăbesc
(Peer Gynt)

Se lăsa seara fără s'o simți.

Ca o ploaie mărunță, invizibilă, de ochi stinși.

Nici unul dintre noi nu cuteza să mai vorbească. Parapeturile mari dimprejur se mișcau alene. Se mișcau, vedeam bine.

Și deodată, — neanunțat sosește din sus Rig Udăr „printrul muntelui“, — cu suman. Căciula țuguaită îndesată pe spate, ochii albaștri, largi.

— Mă primiiți?
— Fii bine venit! Cum te numești?
Ești din partea locului?
— „Sunt Rig Udăr. Am și eu câteva oi pe cari le pasc atunci când alții le odihnesc în țăruri. Am venit să mă bucur cu voi de muntele umbrat. Și să vă cânt cântecul pe care nu l-ați uitat. Și apoi mă duc“.

Când târziu ne-am uitat unul la celălalt, am văzut un foc mare aprins de Rig Udăr, după care a dispărut.

Am pronunțat apoi tare rugăciunea pe care omul cu căciula țuguaită ne-a lăsat-o scrisă pe o coajă de copac.

Focul se aprinsese mare.

Ne-am depărtat și noi lăsându-l să ardă, ascunzându-ne după lumina lui.

Infricoșaji mai mult de focul din munte al lui Rig Udăr, coboram spre sat.

De jos l-am văzut încă și am făgăduit că ne vom întoarce mereu.

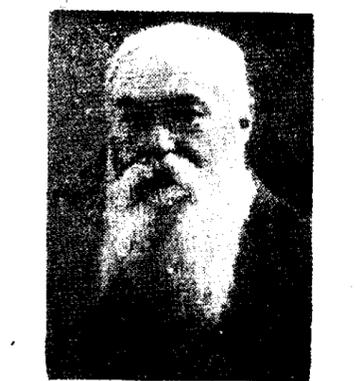

tele senzații multiple ale naturii, dealungul fastului anotimpurilor.

Cine ar bănuși că paleta asta îmbelșugată e a poetului venerabil ai cărui ochi întârzie pentru cea din urmă oară asupra spectacolului naturii renăscute, înainte de-a se închide peste ultimele resfrângeri crepusculare ale vieții:

„Florile șovăie să se arate, și iată un mănuchi sărăcăcios; ferigi care 'mpodobesc vechile trunchiuri ale copacilor, ca penajele Picilor-Roșii; frunze de rodul-pământului. Iatăte ca securile în verdele întunecat al unui silex injectat cu vine de calcit; mătșori împrăștiți, ca niște omizi de aur, de-alungul mlădițelor de sălcii; violete înodate ca odinioară panglicile materne pe ceafa fetițelor; ver-bine timpurii pe care numai Memling le-ar fi putut zugrăvi; spânț gâsit pe marginea șanțului, și a cărui frunză, mai ornamentală decât cea de acantă, mă turbura cu noaptea ei adâncă, — besnă din care nu deosebești decât lividele petale“.

Aceeași fidelitate, până la sfârșit, față

de ceea ce constituie originalitatea și esența artei jammes-iene, în poesia modernă: „...vreme de aproape o jumătate de veac, poesia a fost ținută întemnițată, în Franța. Dar eu v'o readuc tot așa de proaspătă ca și atunci când, prin 1888, îi dădeam mâna, în curtea bătrânească dela Orthez, unde macii vinei înflorisc între pietrișurile rotunde ca niște pâini“.

Toată opera poetică și literară a lui Francis Jammes poartă accentul unei nesfârșite recunoștințe față de Creatorul lumii întregi în care pe el, poetul, îl putem recunoaște în atitudinea închinătorului smerit din pânzele picturilor Renașterii.

Lirica lui e în primul rând efuziune spontană, spovedanie și într-o măsură mult mai redusă, transpunere în simboluri poetice. A scris versuri de o înțimitate astfel că simți ca a adiere caldă bătaia însăși a sufletului poetului: ace-

lea mai ales unde își mărturisește ignoranța, umilindu-se și lepădându-se de zădărniciia gloriei ca și de orgoliul creației:

Faites qu'en me levant, ce matin, de ma table,
je sois pareil à ceux qui, par ce beau Dimanche,
vont répandre à vos pieds dans l'humble eglise blanche
l'aveu modeste et pur de leur simple ignorance.
(Le deuil des primevères)

Nu s'ar putea pune la indoială sinceritatea tulburătoare și candorea neprefăcută a umilinței lui creștine, dar să nu uităm, sub aparența despletire car-picioasă a versului hoinar, scăpat de sub ferula disciplinei prozodice, humorul niciodată distrat al artistului și malițiozitatea lui ageră, — trăsături cari ne instruesc cu folos despre natura intimă a „celui mai blând poet“. De altfel, e de ajuns de transparentă chiar aluzia pe care o face Francis Jammes, citând cum nu se putea mai la locul ei, această vorbă a lui Talleyrand:

„Nici o albină nu e fără ac“.

Poet bucolic, Jammes a cunoscut și cântat ca nimeni altul bucuriile simple ale vieții cămpenești. Știa numele și parfumul tuturor plantelor umile și anonime, cărora el cel dintâi, le-a dat o stare civilă poetică. Închipuirea lui nu își dorea alt cadru mai feeric pentru dragoste decât

près du ruisseau frais, sous les feuilles profondes,

unde, după hărjonca și sărutările svă-pălate, evocă într'un vers admirabil, voluptatea castă și gravă a îmbrățișării-lor:

puis nous mèlerions nos bouches, cessant de rire.

Vieța de toate zilele a lui Francis Jammes și-a găsit în arta lui expresia cea mai firească și mai directă, în așa măsură încât întâmplările familiare, vizitele primite, ierburile sau florile culesse în plimbările zilnice, formau un material mereu împropătat pentru folosința imediată a poetului.

În pragul celui de al șaptezecilea an, aceste câteva rânduri autobiografice, purtând data de 2 Decembrie 1937, schițează în linii mari povestea unei vieți care va rămâne ca unul din exemplele rare de fidelitate statornică Poeziei:

„M'am născut în noaptea asta, la 2 Decembrie 1868, fiind ceasurile una după miezul nopții, pe timp de zăpadă groasă, la Tournay, în Pirinei de sus. Intru deci într'a șaptezecia iarnă a vieții mele, și mi-amintesc de un foc, de un râu, de scumpii mei părinți, de o piață la țară cu niște case într'un morman de cenușe, de bila de sticlă a unei rampe, de un fluture galben, de primele mele versuri scrise la Saint-Palais, pe când aveam șapte sau opt ani, de camaraderia cu pictorul Charles Lacoste, de silueta fumurie și palidă a unei fetișcane, de traiul meu bucolic la Orthez, de liturghia slujită de Paul Claudel, de căsătoria mea clăditoare a unui cămin trainic, din cenușe, lacrimi și credință, — din toate cu câte m'a coplesit vieța: înainte de orice, cu prieteni fără seamăn cari m'au tratat ca pe un copil răsfățat“.

AUGUSTE BREAL: PHILIPPE BERTHELOT.

Politica externă a Franței, oricare i-ar fi fost ministrul afacerilor streine, s'a desfășurat timp de peste un sfert de veac sub vigilanța conducerii unui om de o fabuloasă inteligență, despre care germanii spuneau cu o ciudă admirativă: „Oricare ar fi partidul la putere în Franța, ne regăsim mereu dinaintea aceluiași om: „der Mann vom Quai d'Orsay“.

Acest om care prefera autoritatea reală aparențelor: puterii, lucrând în tăcere și disprețuind deopotrivă laude și atacuri, în liniștea cabinetului său de lucru, departe de flecari, a fost Philippe Berthelot. El singur rămânea în timp ce guvernele se schimbau. Dela conferința din Algerais și până în ceasurile tragice ale războiului din 1914 el a fost adevăratul stăpânitor al destinelor Franței.

Discreția acestui om a rămas legendară. Alții cari au tăcut în timpul vieții, s'au explicat pe larg, cu o îngăduință comunicativă adeseori împinsă până la exces în memorii postume. Tăcerea lui Philippe Berthelot s'a prelungit și după moarte, fără ca el să fi lăsat un cuvânt scris despre una dintre cele mai dramatice perioade din istoria Europei, cunoscută de el ca de nimeni altul. Iată de ce se cuvine să atribuim o atenție deosebită portretului pe care-l publică despre Philippe Berthelot, d. A. Breal, care i-a fost prieten o viață întreagă și, mai ales în timpul războiului, colaborator la ministerul afacerilor streine.

GABRIEL BĂLĂNESCU
MIHAI NICULESCU

NOTITE ȘI ECOURI

O JUMĂTATE DE VEAC

„Atât a trecut de când în orașelul Wellington, din departata Noua Zeelandă, s'a născut Kathleen Beauchamp, care sub numele Katherine Mansfield a revoluționat arta novelistă-oei engleze de după război.“

Katherine Mansfield — nume evocator, pentru cine i-a citit opera, al unei sensibilități lesne îndurerată, amestec ciudat de realism psihologic și reverie grațios muzical!

A murit la treizeci și patru de ani, vârsta la care imaginea ei fizică era mai apropiată ca oricând de însuși chipul ideal care se desprinde din tot ce a scris.

La nouă ani așterne pe hărțile prima ei povestire; în 1911 publică o serie de amintiri sub titlul O penstenie germană.

În ultimul an al războiului apare Preludul, operă revelatoare a unui excepțional talent literar, apoi, în 1920, Ferice și, cu un an înainte de a muri, The garden party, culegere de nuvele care i-a adus o notorietate mondială.

La sfârșitul anului 1922, Katherine Mansfield îi scria sotului ei, criticul literar John Middleton Murry, dându-i sfaturi și indicațiuni amănunțite, cum să se îmbrace pentru „a face cât mai bună figură“ la inaugurarea unui teatru intim, la Avon, unde ea se retrăsese cu câteva luni înainte, sub povara unei mari deprimări sufletești. Data spectacolului festiv era fixată pentru 13 Ianuarie, 1923, dar la 9 Ianuarie, când sotul ei sosi la Avon, Katherinea avu un acces de tuse convulsivă, urmată de o emoragie violentă, și în aceeași noapte chinul ei pă-măntese luă sfârșit.

„PREMIUL ORAȘULUI PARIS“

Săptămâna viitoare, la 16 Noembrie, se va decerna, a doua oară de la înființarea lui, marile premii literare (realmente „mare“ pentru că e vorba de 25.000 franci) al „Orașului Paris“, obținut anul trecut de Roger Martin du Gard pentru monumentalul ciclu epic Les Thibault.

Anul acesta alegerea va purta asupra unui poet, din care pricină se pare că juriul este nedumerit. Nu doar că printre poeții tineri nu s'ar găsi destui aspiranți de valoare la consacrarea zisului

premiu (inclusiv beneficiile materiale), dar cum numele lor nu au încă o notorietate suficientă, alegerea ar însemna o descoperire și descoperirile de acest fel sunt legate de riscuri. Mai puțin riscant s'ar scrie deloc ar fi să se acorde premiul, unui poet a cărui reputație să fie gata făcută și atunci prestigiul însuși al acestei distincțiuni s'ar vedea sporit.

Se rostește chiar numele d-lui Léon-Paul Fargue, despre care s'ar putea afirma că „rien ne manque à sa gloire“. Valoarea unei opere poetice de calitate celei publicate în volumele Banalité, Vulturne, Epaisseur, Sous la lampe e atât de mult pretuită de iubitorii de poezie, încât o recunoaștere din afară, însoțită de înevitabila publicitate spon-tanoasă, li sar părea aproape... o împlietate.

FAIMOASA

„IPOCRIZIE BRITANICĂ“ este, dacă nu o prejudecată a continentalilor, cel puțin o obișnuință de gândire îndătinată, — ceea ce numim un „clișeu“, pe care ne place să-l re-

petăm fiindcă ne pune la adăpostul oricărei răspunderi personale. Dovadă, această afirmație a unui diplomat englez, relatată de d. Pierre Lyautey, — și a cărei sinceritate lipsită de orice echivoc, poate trece drept o categorică desmintire a clișeului citat:

„Ceea ce-mi îngăduie să activez, este știința pe care o am că suntem în mod cordial și universal, detestați“.

PREMI, PREMI...

Până la sfârșitul anului se vor decerne în Franța, următoarele premii literare de mare răsunet:

14 Noembrie: Premiul Sévigné, unei scriitoare.

16 Noembrie: Marele premiu literar al orașului Paris, care va înlocui, așa cum arătam în altă notă, opera unui poet.

6 Decembrie: Premiul Femină și Premiul Interlatial.

7 Decembrie: Premiul Goncourt și Premiul Théophraste-Renaudot.

La sfârșitul lunii viitoare vor fi decernate premiile anuale ale „Societății oamenilor de literă“.

oei engleze de după război. Katherine Mansfield — nume evocator, pentru cine i-a citit opera, al unei sensibilități lesne îndurerată, amestec ciudat de realism psihologic și reverie grațios muzical!

A murit la treizeci și patru de ani, vârsta la care imaginea ei fizică era mai apropiată ca oricând de însuși chipul ideal care se desprinde din tot ce a scris.

La nouă ani așterne pe hărțile prima ei povestire; în 1911 publică o serie de amintiri sub titlul O penstenie germană.

În ultimul an al războiului apare Preludul, operă revelatoare a unui excepțional talent literar, apoi, în 1920, Ferice și, cu un an înainte de a muri, The garden party, culegere de nuvele care i-a adus o notorietate mondială.

București

TEATRUL NAȚIONAL: „PREMIUL NOBEL” COMEDIE ÎN 4 (patru) ACTE DE HJALMAR BERGMAN.

Conducătorii destinelor primei scene a țării au vrut să dovedească — și, să recunoaștem, au reușit pe deplin — că nu numai literatura dramatică românească este deficitară.

Fără îndoială că pentru exemplificare se putea alege chiar o piesă franceză, engleză ori germană nu numai decât o comedie dintr'o țară „y compris”. Dovada e însă și așa evidentă.

Asistând la „Premiul Nobel” mi-am dat seama cât de nedrepti au fost criticarii dramaticei bucureșteni cu „Apă vie” care era desigur mult mai vie și mult mai puțină apă goală decât această producție suedeză.

D. Hjalmar Bergman a prezentat în cele 4 (patru) acte ale comediei sale, o familie: familia Swenhjelm, compusă dintr'un tată savant, mare amator de șampanie și icre negre și o leacă sărit, un fiu mai mare înglodat în datorii, tot un fel de savant ca și păpa; și al doilea fiu — ceva mai verosimil și mai puțin înglodat în datorii — locotenent de aviație și o fiică... artistă dramatică.

Rolf Swenhjelm tatăl e pe punctul de a câpăta premiul „Nobel”, pentru merite științifice cu nimic justificate în piesă.

După discuții violente între membrii juriului ce urma să deearne premiul, discuții isocate din pricina purtării năstrușnice a savantului, i se atribuie în fine premiul. Familia jubilează. Tatăl are un fel de criză de nervi. Tinerii cari, scontând premiul, semnaseră cu generozitate numeroase chitanțe, se văd în situația de a-și putea achita datoriile.

Dar, după două acte și jumătate de farsă, vine melodrama. Bancherul Eriksson, frate de lapte cu Rolf Swenhjelm tatăl, apare nu spre a felicita pe noul laureat cum crezuse coșugiul său ci spre a încasa niște polițe ale celor doi fii ai acestuia, polițe pe care le cumpărase de pe piață.

De fapt, vine să plătească el o poliță veche. Cândva, cu mulți ani în urmă, fusese închinat de tatăl lui Swenhjelm, pe atunci primar.

Scena pe care autorul a dorit-o dramatică este de-a dreptul ridicolă. Eriksson deși bancher, deși — pare-se — ovrei, deși dornic de răsunare, e generos. Oferă fiului fostului primar prilejul de a plăti sumele datorate fără să se răbune în vreun fel. Ii cere numai să se rostească dacă dreptatea era de partea tatălui ori de partea mamei lui Swenhjelm care ceruse soțului ei să-l erte pe micul Eriksson. Capiul savant e însă un om de onoare. Be el, cheltulește pe măsură, scrie

copiii că se sinucide și apare apoi vesel și voios după ce le aruncase otrava în suflul, dar ține la onoarea lui de... Swenhjelm.

Ii declară deci ritos bancherului Eriksson că tatăl său a avut dreptate. Și Eriksson se răbună spunându-i că două din polițele (ori chitanțele) fiilor săi sunt falsificate. Cel ce le-a emis a semnat pe bătrânul Swenhjelm. De aci o întregă tragedie. Swenhjelm bănuiește pe fiul său mic pentru că nu îndrănește să bănuiască pe fiul savant. Locotenentul, crezând că fratele său este acel care a semnat pe bătrân, declară că el e autorul falsului. Savantul junior zice că, în definitiv, lucrul nu e chiar așa de sigur și că ar putea tot așa de bine el să fie falsificatorul. În clipa cea mai dramatică, bătrâna Marta Boman, cumnata lui Swenhjelm tatăl și menajera menajeriei cere „savantului” s'o dea pe mâna autorităților pentru că ea neavând cele de trebuință în casă, l-a semnat pe polițe. De altfel nu e pentru prima dată. Dar pe celelalte le-a achitat... cinstit.

Radioasă, familia pleacă să incaseze premiul în timp ce... regele așteaptă sosirea laureatului.

Bilanțul: trei acte de farsă și unul de melodramă. Situații ridicole în actul de melodramă, tragic-stupide în actele de comedie.

O seamă de actori buni: d. I. Manolescu, d-na Sonia Cluceru, d. N. Atanasiu, d-na Marietta Deculescu, d. N. Bălățeanu, d. F. Scărlătescu și d. V. Lăzărescu lăsați să fie trași de sfărâria unui autoraș suedez.

D. Ion Manolescu a făcut tot ce omește era posibil spre a salva ce se putea salva. Rezultatul: Tout este sauvé sauf l'honneur. (E vorba nu de onoare...de Swenhjelm ci de obrazul Naționalului).

Singură d-na Sonia Cluceru a găsit în rolul Martei Boman un text care să-i îngăduie să arate o parte din posibilitățile d-sale actricești, iar d. Atanasiu a făcut, odată mai mult, dovada unor frumoase calități pentru comedie.

Celalți s'au trudit din greu. De unde nu e însă, nici Dumnezeu nu cere. Necum publicul.

RADU A. STERESCU

Cronica DRAMATICĂ

Cluj

SAPTAMANA LUMINATA DE M. SAULESCU. — DOCTORUL DEATH DE AZORIN. — AMAL ȘI SCRISOAREA IMPARATULUI DE R. TAGORE.

Săptămăna trecută, Teatrul Național din Cluj a dat-o premieră de prestigiu, cu trei piese alese exclusiv după valoarea lor poetică.

Spectacolul s'a început cu *Săptămăna luminată* a lui Saulescu, în care critica noastră literară, în unanimitate, a văzut o perlă a literaturii dramatice, după cum aceeași critică a fost unanimă să deplângă moartea prematură a autorului ei, în care litera română au pierdut una din cele mai bine înzestrate personalități lirice.

Doi trăsături caracteristice trebuie relevate la *Săptămăna luminată*. În rândul întâi, forța dramatică a acțiunii, cu atât mai evidentă cu cât această acțiune este extrem de concentrată, căci ea se reduce aproape la un singur moment dramatic. O mamă veghiază la căpătâiul băiatului ei ce se află în pragul morții. Ea cunoaște păcatele fără număr săvârșite de muribund, păcate răscolite și aruncate cu cruzime în fața ei, de o bătrână vrăjitoare. Având credința — o credință populară — că sufletele celor ce mor în săptămăna luminată a Paștilor se duc în răi, orice păcat ar fi făcut ei pe acest pământ, ea doarește din tot sufletul moartea băiatului, în acest ceas de pe urmă al săptămânii luminate. Și fiindcă promia cerească nu-și arată îndurarea, îi omorâă singură, spre a obține astfel mântuirea sufletului lui.

A doua trăsătură este carac-

terul românesc al piesei, care apare din însuși motivul dramatic al acțiunii: o superstiție cu tărnia unei profunde credințe, care stăpânește suveran acțiunile omului. Acest caracter apare și din economia piesei și se simte în structura sufletăscă a personajilor.

Interpretarea ce s'a dat piesei pe scena clujană corespunde cu aceste trăsături caracteristice ale ei, și meritul este deopotrivă al directorului de scenă d. N. Voicu (menționăm decorul și întrebuințarea inteligentă a lumini) cât și al interpretelor: d-nele L. Bulandra (Mama), M. Borsa (Bătrâna) și d-nii M. Dorna (Bolnavul), T. Laptes (Paznicul). Se cuvine să fie subliniată interpretarea profund dramatică a d-nei Bulandra și concepția de tragic fior a d-lui Laptes, în rolul copilul al nebului.

Doctorul Death este o încercare de pătrundere a sufletului omeneșc în primele momente după moarte, intemeiată poate pe o simplă fantezie de poet, dar care ar putea fi justificată și prin ipoteza împărtășită de mai mulți scriitori, că sufletul omului nu pierde legătura cu viața, odată cu moartea trupului său. Dacă omul bătrân intră semîn în împărăția morții, oșl tânăr se înfioară mai întâi la acest gând și se revoltă în virtutea dorului firesc de viață și a regretului pentru atâtea fapte posibile ce rămân neimplinite, pentru că în cele din urmă să se împace cu destinul, pe măsură ce viața însăși cu toate sarcinile ei este uitată și sufletul imaterial simte că se află în

pragul eternității. Trecerea aceea de la frică la împăcare se face, în spirit creștin, cu ajutorul credinței și mai ales prin puterea rugăciunilor înălțate de cei vii pentru sufletele celor ce se pregătesc să intre în împărăția morții.

Valoarea piesei stă mai puțin în ceea ce s'ar putea numi acțiunea dramatică și mai mult în lirismul ei, acea simfonie de stări sufletești ingenios și cu multă finețe înălțate de un poet autentic.

Interpretarea d-nei M. Munteanu (Bolnava) și a d-lui H. Cristea (Bătrânul) s'a desfășurat într'un cadru impecabil ca simplitate și putere de sugestie și în atmosferă de mister — opere ale d-lui V. Papilian, care a asumat direcția de scenă. În două roluri mai mici au apărut d-na V. Drăgoi și d. L. Doctor.

Piesa lui Tagore este mult mai bogată în elemente de natură poetică și dramatică deopotrivă.

Ideea centrală este și de astă dată intrarea sufletului în împărăția fără de sfârșit a morții, dar subiectul trecerii dintr'o viață în cealaltă nu este omul matur, cu conștiința mai mult sau mai puțin întinată de păcat, ci sufletul nevinovat al unui copil, cărui un trup prea firav nu-l mai poate da suport de existență în viața pământească. Copilul acesta este solicitat din toate părțile de elementele vieții, oricare ar fi înfățișarea lor. Cele mai umile îndeletniciri omenești îi ispitesc, dar și destinul său al unor fapte nevătătoare sau al florilor. Rare ori s'a înălțat un jmn vieții, de

intensitatea emotivă a a călăia pe care l-a realizat Tagore prin elementele simple dar atât de sugestive ale acestei piese. Lar marea măiestrie a poetului este de a fi exprimat aceste sentimente, în care elementul poetic este dublat totdeauna de o idee filosofică, prin intermediul unui personaj minor, care-și păstrează cu toate acestea, toată frăgezimea de intuiție și de simțire a vârstei copilărești.

Destinul copilului se împlinește pe nesimțite, ca printr'o magie, pentru realizarea căreia apare în compoziția piesei figura tipică a unui fachir. Alăturarea de elementele realității palpabile, apar elemente transfigurante, de basm. Acestea călăgă tot mai mult teren, și în cele din urmă ne dăm seama că toate elementele acțiunii sunt simboluri și, în această calitate, trepte pe cari le urcă sufletul copilului spre a intra în cealaltă viață, ca într'o eliberare, o fericire deplină obținută prin pierderea în neînțeles, după concepția cosmologică a filosofiei indiene.

Și această piesă a fost pusă în scenă de d. Papilian, cu precizarea și simțul d-sale pentru mister. Personajul titular, atât de complex și în același timp atât de subtil în structura lui sufletăscă, a fost interpretat de d-na V. Pescariu-Boitoș, d-na fiind secundată cu destoinicie, în roluri de mai mare sau mai mică înțelegere, de d-nii C. A. Russey, T. Laptes, V. Potorescu, H. Cristea, D. Constantinou, L. Irimies, M. Dorna, L. Doctor și d-nele Silii Munteanu, V. Știrbețiu, V. Bude și E. Cernavschi.

OLIMPIU BOITOȘ

Iasi

TEATRUL NAȚIONAL: „REGELE LEAR” TRAGEDIE ÎN 4 ACTE (18 TABLOURI) DE W. SHAKESPEARE, TRAD. DE MARGARITA MILLER VERGHI.

Caragiale spunea undeva în „Notițele” lui, că un teatru bun nu e numai decât un teatru unde se joacă piese bune, ci un teatru unde, mai ales se joacă bine.

La teatrul nostru din Iași s'a reprezentat o Piesă bună, bine jucată.

S'a spus de către mulți, că drama „Regele Lear” și, în general, teatrul lui Shakespeare e foarte greu, dacă nu imposibil de interpretat de artiști cu rezultate obișnuite; totuși, după seara petrecută în staul Naționalului Iașan, îți poți da seama că ai trăit ceva din zbuciumul shakespearean, că ai văzut un spectacol mare. Mare, atât prin numărul neobișnuit de

Aurel Ghițescu

artiști ce au contribuit la desăvârșirea piesei, cât mai ales prin jocul de mare clasă de care principalii interpreți au dat dovadă.

Fastul, muzica de scenă datorită d-lui prof. Nosek, și mai ales amploarea conflictului specific shakespearean, unde sentimentele noble sunt așezate lângă putregaiul meschin și josnic al nerecunoștinței, impresionează de la început pe spectator.

Este inutil, deoarece subiectul e cunoscut, să mai discutăm valoarea și calitățile acestei tragedii, despre care s'au scris sute de lucrări, în mai toate limbile pământului și tot atâți savanți i-au dramătit fiecare cuvânt și i-au cântărit colosala valoare estetică, cu miligramul.

Atmosfera timpului, redată prin costume adecvate și decoruri de cel mai bun gust, datorită mâinei maestre și încercate a cunoscutului pictor Kiriacoff, a fost prezentată cu fastul suficient, atât cât era nevoie pentru a da spectatorului o impresie puternică.

Conducerea ansamblului, pregătirea trușajilor și mai ales coeziunea jocului în general și festsura aproape invizibilă a subtilităților, se datorează baghetei magice a principalului interpret și conducător de scenă, d. Aurel Ghițescu.

Rolul covârșitor al Regelui Lear l-a interpretat d-sa și trebuie să afirmăm cu toată sinceritatea, că acest spectacol a însemnat un adevărat triumf pentru cunoscutul și unanim apreciatul tragedian.

D. Aurel Ghițescu, pe care îl știm un îndrăgostit de artă și iubitor de frumos, a dovedit că are afirmată adânci cu tragedia lui Shakespeare și pătrunde în mod deosebit marile roluri pe care, cu deplină justificare, direcția teatrului i le-a încredințat.

Nebunia bătrânului rege Lear, pricinuită de nerecunoștința fiilor lui: Regan și Goneril, a fost așa de bine interpretată de d-sa, încât jocul părea umitor de firesc.

Cordelia, frumoasa, generoasa și sinceră Cordelia, a fost ideal jucată de posesoarea zuluilor bronzi și a siluetei sprintene: d-na Petronela Popescu, așa cum închipuirea noastră, izvorâtă din lectura marelui Shakespeare, a văzut-o.

D. Tudor Călin, actor de o finețe și un gust remarcabil, cărui a s'a dat rolul îngnat al lui Edmund, fiul din flori al ducelelui de Gloucester, a știut datorită talentului său deosebit, să dea relief neuitat interpretării sale.

Bunofund bătrânului monarh, viol, splritual și jonglând cu gluma cu două tălșuri, a fost jucat de d. G. Popovici, despre care am mai vorbit în această rubrică, cu alte prilejuri.

Celelalte roluri feminine, în afară de al d-nei Petronela Popescu, sunt deținute de d-na Gina Sandri (Goneril) și d-na Anny Braesky (Regan).

Cât despre restul distribuției, cuvinte de laudă se cuvîn felului în care cel mai neînsemnat rol a fost realizat. S'au reușit de n-î: Șt. Chubotărășcu (un tânăr și promițător talent), Hagiac, C. Sava, B. Braesky, N. Șubă, Remus Ionașcu și A. Dumitrescu.

TRAIAN LALESCU

MIRCEA I. ZAHARIA

Impresii din

Tara Bască

de VIORICA BOTENI

Revoluția se terminase în Țara Bască spaniolă, la fiecare răscruce, în apropierea oricărui punct de frontieră, drapelul roșu-aur, mărturie a victoriei naționaliste, fălăia în semn de pace și triumf.

Și coasta bască se confundea din nou — cu regret parcă — în liniștea tristă a vechilor ei tradiții și obiceiuri. Priveam din Franța, dela Saint-Jean de Luz, întinsul pământului spaniol, de unde cu ochii binepoitori ai depărtării nu mai puteam să văd nicio urmă din vechia luptă.

Dincolo de valea fluviului Bidassoa, seacă în timpul când fluxul se odihnește, Irunul și Fontarabia, îngrămădite pe o culme de deal, nu ne vorbesc nimic de trecut.

Nici chiar pe fețele celor ce s'au refugiat în Franța, nu se putea ghici sbuciumul pe care l-au trăit. Și nu se întrevedea cum, cu căteva luni înainte, Bascii trăiseră cel mai dramatic episod din existența lor frământată.

Mândria din bătrâni îi oprește să spună și altora greul pe care îl au de suferit și îi îndeamnă să se ascundă de privirile celor ce vor să întrebe.

Ca și Bascii din Spania, frații lor de pe coasta franceză, se refugiază într'o rezervă ce ni se pare misterioasă. Oamenii aceștia, sobri, atât la înfățișare cât și în toate manifestările vieții lor, reinvie trecutul cu toate vechile lui amintiri și privesc cu simplitate cum noi trăim o viață nouă, fără să caute să ne înțeleagă și fără să-i putem înțelege. Vorbesc o limbă necunoscută de noi, una dintre cele mai vechi limbi ale Europei; și-au păstrat dansurile și instrumentele de cântat așa cum le-au cunoscut din bătrâni. Au jocul lor național — pelota bască — și un costum cu totul deosebit: bărbații poartă un pantolon susținut de o centură roșie și o haină scurtă maron, foarte ajustată, îmbrăcată peste o vestă deschisă, bereta bască și espadrile cu funde colorate. Femeia se îmbracă mai totdeauna în negru și nu se desparte de vâul negru ce-l poartă pe cap, lăsându-l să-i acopere părul care-i flutură pe spate.

Născuți între Ocean și Pirine, sub privirea mării care aci e de argint, în umbra pădurilor verzi și sălbatice, Bascii îngândați și semeți sunt mărturie pământului pe care au crescut.

Între stâncile involburate de spumă ale Atlanticului, pe valea leneșului Bidassoa, dealungul Adurului, în umbra caldă și deasă a pădurii plină de freamăt, sub lumina împletită din abstrahul argintat al coastei, cu violetul povârnișurilor verzi, nu putea să se nască și nici să prospere o altă fire decât cea bască, ruptă din mediul care i-a dat viață.

Vizitatorii care vin vara, din toată Franța și din țări străine, dispar odată cu primul val de răcoare, fără să lase nimic în urma lor. Dela Hendaye și Saint-Jean de Luz, până la Biarritz și Bordeaux, întreaga Coastă de Argint care pareă pentru o clipă transformată, se reîntoarce la vechea ei veață, odată cu sfârșitul verii, îndată după primele

St-Jean Pied-de-Port. Case bătrânești pe malurile Niveli.

plecări. Nimic nu mai rămâne din vechia și expansiunea adusă de cei veniți de pretutindeni.

Luminile din marile hoteluri se sting, barurile goale așteaptă zadarnic, plaja e o mare de nisip pustită de vânt, dru-

murile au rămas fără vieață. Și așa, încet, se redășteaptă atmosfera adevărată a Țării Basce, amestec de lumină cenușie, de ritm sălbatic, de porniri trușaje, de măreție impresionantă.

Cinematografele

Când scriu o cronică despre un film american, — și aici trebuie să precizez că este vorba doar despre filmele americane cu „nebuni”, gen apreciat în ultimul timp de spectatorii noștri — întodeuna mă încercă cu teama de a nu mă repeta.

Cred că sentimentul acesta puerced tot-mai din constatarea, că filmele mai sus amintite, cu toată impresia pe care o fac, la primul moment, că se deosebesc unul de altul, nu au la bază altceva decât același motiv: specularea tensiunii nevooase în care se pare că trăesc americanii, în ultimul timp. Depinde doar de ingeniositatea regisorului respectiv, ca să putem asista la un film american din acestea, mai slab sau, oarecum, mai bun. Cum regisorul filmului „Adevărul îndrăcit” a găsit căteva lucruri noi, cum ar fi scena obișnuitului sărut de „happy end” doar bânuit, nu și văzut, precum și toate scenele cu Mister Smith, filmul se ridică puțin deasupra nivelului celor de același gen, isbutind, prin răsetele mai puțin bolnăvicioase pe care le smulge spectatorilor, să nu ne mai dea impresia de „peltea” pe care ne-o dau celelalte filme „nebene”.

Bine înțelese, aceasta cu condiția să nu ne gândim prea mult la cele văzute pe ecran. În acest din urmă caz, rezultatul ar fi groaznic și pentru noi și pentru film.

Vom insista asupra jocului lui Cary Grant, de oarece, ani de-a rândul, am avut impresia că tânărul acesta e un actor lipsit de talent.

Înaintea, Cary Grant eră obligat în filmele sale să spună de o sută de ori: „te iubesc” și să cucerească cu săruturi irezistibile, toate star-urile oxigenate din Hollywood.

Zămbetele ironice cu cari sunt întâmpinați doi tineri îndrăgostiți, în Cișmigiu, îl întovărășeau, ca și pe Robert Taylor, pe Cary Grant. A fost de ajuns ca el să fie distribuit în roluri de profesor distrat sau de soț țicnit, roluri la modă acum, pentru ca să placă. Sperăm ca în curând și Robert Taylor să renunțe la rolurile de amozec „perfect”, rămânând pentru acestea doar amintirea lui Rudolf Valentino sau jocul — de unii agreeat — al lui Charles Boyer.

Un film francez BUN entuziasmează. După Pepe le Moko a urmat Quai des brumes. Pot spune că am avut în față două victorii consecutive ale filmului francez. E în filmul prezentat la Capitol, un suflu de vieață adevărată, care ne face să uităm superficialitatea filmelor americane. Prea mulți morți dela sfârșitul filmului

întristează, poate, pe spectator, dar în același timp ne arată concepția despre vieață a francezilor. Cele câteva cesuri petrecute în ceața Hăvre-ului, au schimbat suflete, au curmat idealuri. Urletul sirenei, cu care se termină filmul, arată că pentru unii abia începe vieața. Însă oamenii cu care am trăit împreună căteva ore nu au putut să evadeze din trecutul lor. Au rămas în port, înfrânți. Ceața care revine ca un leit-motiv de-alungul filmului se coboară în sufletul întristat al spectatorului.

Jean Gabin, masiv și îndurerat în același timp, Michele Morgan, cu chipul și jocul ei straniu, minunată. Doar Pierre Brasseur nu se încadrează prea bine în interpretare. Are un chip care cere palme (pe care, de altfel, Jean Gabin i le dă cu toată generozitatea).

TRAIAN LALESCU

Posta

redacției

D. LAURENȚIU FULGA e rugat să treacă pe la redacție.

ILIE RADU MIRIADE, Mai trimiteți. Se vor publica.

LEON TH. CEOCORA. Ne scrieți că prietenii d-voastră și d-voastră personal ați fost surprinși de faptul că poeziile nu au fost primite „binevoitor”. Nu știu ce înțelegeți prin bunăvoiață. Cred însă că nu ea trebuie să determine publicarea unei poezii într'o revistă literară. Dacă sun, într'adevăr, reviste la cari alegerea materialului este determinată în primul rând sau chiar exclusiv de bunăvoiață, de ce nu vă adresați la una din ele.

Avem și noi toată bunăvoiață să deschidem calea tinerelor talente, dar... numai a-cestora.

Îață, de pildă, poezia d-voastră „Noapte de toamnă”, pentru care ne solicitați bunăvoiață:

Peste florile mute, galbene și negre S'așează bruma rece și neînțeleasă (17)

Pânza nopții se așterne nemiloasă, Peste florile multe, galbene și negre.

Peste tot e tăcere; orașul e ca mort; Și noaptea s'a lăsat în toamna ruginie, Strada este moartă, grădina e pustie Peste tot e tăcere; orașul e ca mort.

Asemenea înșurării de cuvinte se pot face la infinit.

Peste urbea solitară și pustie Picuri mari de ploaie cad într'una. S'au ascuns și stelele și luna Peste urbea solitară și pustie.

Peste lira mea dezacordată A trecut o grea melancolie În neștiare-și vrea să torn la poezie Peste lira mea dezacordată.

etc... etc... etc.

RADU I. MUGUR-MUGUREL. Răbdare. Lasă haosul și moartea și reveria și nu mai adăuga la semnătura: „un biet elev”. Când semnez Mugur-Mugurel și n'ai împlinit nici 18 ani să nu te preocupe haosul.

NIC. BELDIE. „Horia!” e, desigur, o poezie bună. Din păcate, maestrul Aron Cotruș a scris pe aceeași temă versuri de negalată energie. Vă rugăm să ne trimiteți alte versuri și se vor publica.

— r. st. —

Café dela Paix.

Ultima Capitală a republicii.

Fiindcă poezii consumau numai pahare cu apă, Capșa a tras obloanele cafenelei.

Când a venit dimineața Ion Minulescu să-și ia svartul și să citească jurnalele i-a dat cu tifla un afiș lipit cu cocă de ușă: Inchis pentru reparații.

Peste câteva minute, lângă ușa bari-cadată a cafenelei se strânseseră și ceilalți obișnuți ai glorioaselor canapele: Mihail Sorbul, Caton Theodorian, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, George Gregorian, Carol Ardeleanu, Tudor Măinescu, Jul. Giurgea, O. N. Teodorescu și Radu Bouréanu.

— Ce ne facem domnule?

— La Corso nu calc în niciun caz, cafenea de geambași și cronicari dramatici.

— Stiu eu o cafenea pe bulevard.

— Nu, ce reparații? Trebuie să protestăm — vorbi bărbătește George Gregorian. Apoi o dimineață întreaga poezii dădură târcoale cafenelei, bolborosind și uitându-se la ea pieziș.

— Nu pot să mă obișnuiesc cu gândul ăsta. Să nu mai vin eu la Capșa? suspina Carol Ardeleanu. Să vă spun drept, parcă mi-a murit un prieten.

— Lasă, lasă — îl informă repedit poetul D. N. Teodorescu — eu am auzit că se face un fel de terasă la etaj și atunci o să privim lumea depe calea Victoriei, în cap.

Două săptămâni pescuitorii de stele au circulat pe Calea Victoriei cu mâinile în buzunar ca niște simpli cetățeni. Între ei și lumea cealaltă nu mai era fereastră aburită a Capșei.

— N'au mai bărfit și n'au mai scris o slovă.

— Și după toate astea, veneau și zilele Crăciunului în calendar.

Adică zile lungi, nesfârșite, în cari te gonesc de acasă cozonacii, sarmalele și musafirii.

Il întâlneai pe câte unul pe calea Victoriei, pe bulevard sau tocmai pe la Capul Podului. Singur. Plouat.

— Incotro maestre?

— Așa: N'am ce face. S'a închis Capșa.

— Bine maestre, dar s'au terminat cafenelele?

— E, dragă, Capșa, vezi Capșa, e cu

Soborul maestrilor

totul altceva... Dar se deschide peste câteva zile. A aranjat Gregorian că el e un fel de părinte al nostru...

Capșa s'a deschis într'adevăr peste câteva timp, dar în locul canapelelor au apărut mesele unui restaurant și ușa din colț pe care am sprinjinit-o cu toții, dispăruse. În locul ei era o fereastră mare și niște perdele cari nu erau de nasul poezilor.

Capșa ca orice femeie cu nărav s'a plictisit de poezii și divorțul ei cu pescuitorii de stele a semănat jale și tristețe în întreaga republică.

UN PETETIST ȘI UN HAIDUC

Intr'o dimineață la Café dela Paix a apărut un domn cu cioc, acostat de un băiețandru cu chip măsliniu și cu niște pantofi mici cât o peniță claps.

— Trebuie să fie comisar ăsta cu cioc: — spuse într'o doară proprietarul cafenelei, un armean care își ținea totdeauna burta cu amândouă mâinile să nu îi scape și să se ducă dea dura pe dușumele.

Intr'adevăr presupusul comisar parcă inspecta cafeneaua.

— Face mă Teodorescule?

— Face nene Sorbul.

— E, atunci să ne așezăm și să luăm o litră de vin.

Ghița se spârșe. La Café dela Paix intrasera doi scriitori. A doua zi a mai venit unul. Și în zilele următoare câteva mese de lângă fereastră, se transformară subit în ciorchini.

Cum cafeneaua cu pricina e doldora de domnișoare cari își fac imediat cu ochiul și stau picior peste picior cu rochia ridicată de-o palmă peste genunchi, barzii au uitat ca prin farmec Bătrâna Capșa.

— Ia uite la asta blondă! Mă place! — își așeză papionul George Doru Dumitrescu. Băăă, v'am spus eu, nu știu ce dracu am, mor femeile după mine. Acum să vă spun drept chiar Marta Rădulescu gata, gata să se logodească cu Bombonel, da tot la mine se uita.

— La noapte fa o poezie! — leșină Virgil Carianopol privind un picior ieșit de sub masă.

Mihail trage, trage din când în când și el cu ochiul.

— Bună marfă!

— Auzi marfă! auzi expresie și la p. t. ti-istul ăsta! — îl incondeiază N. Crevedia, — mai fasonază-te și tu mă! Ce dracu! Pela voi p'acolo pela poștă, afară de timbre și colete nu mai știți altceva? Ia uite la mine. Haiduc! Guler tare, ghete gri la pantofii și să mă auzi vorbind cu cocoanele, poezie nu altceva! Ce tu teiei după Doru? Ce să-ți spun la ureche: are o parigorie, crede că oftează toate cocoanele după el. Lasă-l să

REPUBLICA PESCUITORILOR DE STELE

Viața de veselie și tristeți a scriitorului român

de NEAGU RADULESCU

creadă așa, însă tu fasonază-te, băiete.

La început domnișoarele au flirtat serios cu proaspeții chiriși ai cafenelei, apoi una a aflat că domii sunt scriitori.

— D'ăia dragă care fac romane. Pline chioșcurile de romane. Eu una nu mă încurc cu calici. Aștia sunt chiori la pungă. Ba îți mai ia și gologanii tăi.

Și d'atunci poezii n'au mai avut cu cine să flirteze la „Café dela Paix“

THE ENGLISH MAN

— Șșșș! Vine Giurgea! — întoarce capul spre ușa rulantă, Carol Ardeleanu.

— Să-l vedeți că începe imediat cu traducerile lui! — Octav Dessila.

— Șșșș! vine!

E ultimul semnal de încetare a bărbăției. Până adineaori Jul. Giurgea fusese obiectul colegialelor discuții.

Acum se apropie grav. Salutând în dreapta și în stânga cu o pălărie de Cow-boy. Poartă ca de obicei la subțioară un manuscris bătut la mașină, cu coperti frumoase de carton. Englez perfect.

— Imi dați voie?

— Poftim! Poftim! Il invită — numai miere în surăș — Carol Ardeleanu.

Jul. Giurgea își așază cu grijă pardesiul tărcat și ia loc între generalul Manolache și Cazaban.

Hainele lui sunt totdeauna în careuri că își vine să joci șah pe ele și manșetele totdeauna scrobite și cu butoni de aur. Iar pe un deget un inel cât o ștampilă de registratură.

— Ce mai e nou Giurgea!

— Hm! Vin delia Ciornei.

— Ți-am văzut cartea ieri în vitrină, foarte frumoasă copertă.

— Și altul! — Și am auzit că e un roman formidabil.

— Formidabil? Hm! Extraordinar.

D'altfel chiar d'ăia vin delia Ciornei. Ieri dimineață a apărut cartea și când trec seara pe librării nu se mai găsea. La „Cartea Romnească“ a adus de trei ori câte o sută, la Alkalay s'a vândut tot într'o oră, la Akademica au mai rămas mi se pare două exemplare, cel puțin Montaureanu i-a înebunit pe ăia delia editură cu telefoanele: dați-mi „Tenebre“, dați-mi „Tenebre“! și de unde să-i dea că nu mai au nici ei. D'ăia tocmai vorbeam cu Ciornei mâine începe să culeagă ediția II-a. Pe urmă „Cartea Junglei“ a lui Rippling în două săptămâni ajunge garantat la a IV-a ediție.

Carol Ardeleanu se ridică.

— E târziu. O să plec. Nu mergi Sorbul să luăm câte o țuicăliță?

Nici n'a ieșit bine pe ușa autorul „Vieții de căine“ și dumnealui poezii încep să-l secere.

— Și Ardeleanul ăsta toată ziua nu-l auzi vorbind decât despre copii. Că fi-miu îl mare și-a luat licența. Că fi-miu îl mic face gimnastică și e atlet. Că după îl mare se tin fetele din mahalala scai. Că pe îl mic o să-l fac chirurg...

— Prea îi răsgăie — spune altul.

— Ba vrea să le cumpere și automo-

bil! — îi informează D. N. Teodorescu, coleg de birou cu tata Carol Ardeleanu.

— Și el își bate romanele la o hodorogă de mașină de care a lipit o lumânare. Când schimbă rândul „hăt“ se mută și lumânarea, iar dealungul pe-reților i se plimbă umbra ca o fantomă, de se seprie noaptea vecinii. Pe la nouă, când poezii pleacă pe casele lor sau își

George Gregorian

indreaptă pașii spre vre-o Bodegă dosnică, în fața cafenelei Jul. Giurgea vorbește aprins cu Lucian Predescu.

— Ce să le faci dragă, I-am înebunit. Toate vitrinele sunt pline de cărțile mele. Înțelegi? Nu mai au loc să pui ei o carte.

CULTURALII PROVINȚIEI

Privincia e reprezentată la „Café de la Paix“ prin poetul Ioan Th. Ilea care când intră pe ușa întoarce imediat capul zâmbind.

— Trebuie să fie Ilea că miroase a podgorie.

— Și chiar el e.

Cu pălăria pe ceafă, cu niște spice de păr lăstate neglijent pe lângă urechi, Ion Th. Ilea e totdeauna în trecere căutând un partener de damigeană.

— Scarlat! Unde e Scarlat? nu l-ați văzut pe scarlat?

Teodor Scarlat cum îi aude glasul do-git iese depe undeva și îl ia de mână bucuross pe transilvănean.

— Numai un moment să-i dau un telefon lui Mitric să vie și el. N'ar fi bine să-l luăm și pe Jordan, ce zici?

— Nu vă atingeți de Jordan. Vă rog — intervine Lucian Predescu. I-am procurat documentele și omul stă acasă și scrie. Lucrăm împreună la Viața lui Caragiale, așa că lăsați românul în pace.

La câte-o săptămână provincia trimite la „Café dela Paix“ alt ambasador, pe Eugen Cialăc.

Se astupă deodată ușa, se întunecă în cafenea și apare lângă masa pescuitorilor de stele un Ceahlău cu două felii de parizer în obraz și o măslină de mustață subț nas.

Eugen Cialăc își face imediat impresia unui domn bine hrănit și cu maniere. Așa că dacă îl întâlnești între poezii, ești sigur dela început că n'are nimic comun cu lira și volanul noptatec al muzelor.

Te înșeli însă.

El tipărește în Călărași o revistă, organizează șezători, e azi în Arad, mâine în Bacău și îi place atmosfera cafenelei fiindcă aici pune mână pe un articol, și face cunoștință cu toți matadorii literaturii românești. Când se reîntoarce la Călărași, din gară îl trag de mână târgovci.

— Ce articol luași? Și cu cine ai mai vorbit? Și pe cine îl mai aduci să ne ție o conferință?

Acum culturalul Eugen Cialăc e părintele Călărașului.

I. Gr. Vasiliu fost colaborator al lui Cialăc, da și el din când în când câte-o raită pe la „Café dela Paix“. Tot după manuscrise, fiindcă — da! și Târgoviștea trebuie să aibă o gazetă.

Când era colaborator la „Pământul“, pe I. Gr. Vasiliu îl recunoștea după borul pălăriei cât o tavă de colivă și după niște ochelari prinși feminin de nas.

De când e director la Târgoviște și-a cumpărat ochelari cu ramă de baga, scrie un roman „Thermos“, pălăria o trage pe-o sprânceană, e prieten la toartă cu Teodor Scarlat și vrea să ajungă și el primar. Săc, domnule Eugen!

VEVEME, POETUL CU NAS STRĂMB

Pe Victor Valeriu Martinescu îl recunoști dintr'o mie după nasturii dela haină, Haină neagră, nasturii albi.

Pe vremuri îi ținea isonul lui Virgil Gheorghiu.

— Ne vopsim Victore părul verde?

— S'a făcut!

Acum fiindcă Virgil Gheorghiu s'a liniștit și nu-și mai vopșește nici firele albe cari au început să-i răsără pe lângă tâmple, Veveme — cum e numit prescurtat eroul nostru — a rămas să ducă el singur stindardul boemiei.

Il găsești în fața la „Café dela Paix“ gesticulând, revoltându-se alături de Gaby Mihăilescu om de teatru și totdeodată neras, de Silviu Lazăr autorul volumului de Versuri „Ingeri negri“ pus de acum trei ani sub tipar dar neapărut nici până azi, de Ștefan Mihail Lazăr romancier cu geomantatul burdușit de manuscrise și actualmente profesor de franceză la Curtea de Argeș, de Tiviu Teodoru, de Valeriu Olănuș, de Ionel Marinescu mai acum câțiva ani profund cugetător (vezi „Nimic despre Japonia“ — Tot ce atâră și bec) și de Dumitru Basarabeanu, fiu al Craiovei și nepot al lui Iancu Jianu.

Veveme are o fobie: Pericle Martinescu și o dorință: să-și lege operele pe care nu le-a tipărit încă, în piele de om.

— Păi Pericle e scriitor domnule? Aștepta-ți numai să-mi tipăresc eu romanul și vom sta pe urmă de vorbă! Dealftel nici un scriitor nu există afară de mine. Rebreanu? Mof! Argezi? Il pun la butonieră! Lovinescu? Camil Petrescu? Teodoreanu? Care? — și ridici când un nas cam strâns în sus traversează cafeneaua țanțos spre ieșire.

— Pico! un țap! — îl face semn

INFIRMII VOINTEI

(Urmare din pag. 1-a)

tate acestui Anton Klientze) în desenul abstract în care ni se dă, el este prezentat ca fiind făcut din rafinament intelectual, din refuz instincțiv față de viață, din retractilism, din inerție, din suferință oarecum ataraxică, înșfârșit din năvălita voinții. Ca și Eminescu din Mite și Băluca, Bizu este un inapetenț D. Lovinescu, în toate romanele sale, a vrut să pună în mișcare un tip al nemiscării; a vrut să creeze viață din lipsa de viață.

REAȚIA EPATATIVA

(Urmare din pag. 1-a)

musteții sărcuite, fiindcă era șmecher, isteț și spiritual; în orașul de azi, Mitiță e „mistic“, „autentic“, și „se vrea“ lor — ci e adus din altă par-nu „pe trai“, ci pe „trăire“, ca Lohengrin pe lebădă, — mortificat dacă „trăirea“ lui n'are aplauze la scenă deschisă.

Iar „juna Rodică voioasă trece“ are, bine înțeles, unghii purpurii și ciorapi de mătăasă, și refrenuri din care „frunza verde“ s'a scuturat ca și roua, devreme ce nu mai sunt culese de pe buzele tradiției, ci de pe buza de harop a patefonului. Desigur, „juna Rodică“ mai ține și cântecul de fluer și de frunză ai străbunelor ei, dar îl cântă la Radio, când „se produce“.

Civilizarea urbană ca și cea rurală n'au fost îndelung filtrate prin spiritul nostru cri-

Cum chestiunea reușitei nu ne preocupă, vom observa că Bizu, așa cum l-a gândit autorul lui, e omul din mulțime, a cărui identitate ni se semnaleză fulgerător, omul pe care parcă l-am cunoaște și nu știm de unde. Poate că nu l-am cunoscut niciodată, cum e cazul cu Bizu (la cărui cunoștință am fi făcut-o numai dacă d. Lovinescu își izbutea creația) și totuși impresia de a-l fi mai văzut se menține puternică. Nu

insemnează aceasta că i-am întâlnit numai tiparul? Intr'adevăr, înfățișarea lui generală de suflet dezarticulat, de om fără voință — mai limpede spus, am mai întâlnit-o la prințul Mușkin din Idiotul, despre care am mai avut prilejul să amintim. Aceeași carență a energiei vitale, cauzată la acesta de epilepsie și complicată în constiință creștină, îl anulează amorul-propriu, interesul practic și inițiativa, lăsându-l pradă infamului Lebedeff. Am mai întâlnit-o în Tentetnicov, din Sulițele Moarte, al lui Gogol.

Dar ce deosebire am mai identificat-o, pe lângă Voiga, într'un copil care, să agonizeze tot timpul, s'a dus apoi la Petersburg. Purta numele de Iliia Ilici Oblomov. E personajul lui Gogol, din romanul Oblomov.

Copilăria și-o petrece în mediul familial moșieresc, lipsit de evenimente, care îi determină caracterul. Pleacă la studii în Capitală, Iliia Ilici va păstra întipărită în ființa lui imobilitatea (tinutul) de lângă Voiga și pasul rar al vieții din casa părintească. Peiajul urban ca și noul ritm îl obosesc. Costumele de dandy, cu care își face apariția în societatea petersburgheză, fiind prea rigurose, e înlocuit cu cel de casă. Plăcerea de a se simți comod îl vine din îndolența care nu mai poate susține nici legăturile de prietenie; așa că le curmă. Chiar așezarea, i-o administrează un necunoscut care, ca un alt Pătrărică sau Scatiu, profită de dezinteresul său, și l'împinge să se dezintereseze; e lipsit și de amor propriu ca Mușkin; e apatic până la a-și găsi un servitor. Zakhar, molău și tot așa de neînșufleț, care lasă praful să ningă gros pe mobile și oglinzi, neturburând nici treaba păianjenilor de prin colțurile casei. Singura în-

deletnicie a lui Iliia Ilici constă în proiecte mentale, în reflecții dezorganizate, în viziuni de compensare, în trădăvie patologică și mai ales în grele somnuri siestice. Dacă o Olgă, pentru care Oblomov simte totuși un vag impuls erotic și care îl răspunde cu încercări de a-i reeduca voința printr'o terapeuțică a unei, e hotărâtă să-i devină soție, scoțelile prematuralitate și poate însuș efortul sentimental îl extenuază din nou, făcându-l să renunțe la propria-i fericire. Când Olga îl întreabă despre boala care îl macină, cum se numește, el îi răspunde cu un mormăit „oblomoveria“ și... pleacă; pentru ca retrăgându-se și din centrul intr'o margine extremă a Petersburgului, să cadă cândva lovit de apoplexie. Și moartea n'a fost decât continuarea acestei vieți.

Nici la Bizu și nici la Mușkin nu descoperim atâtea vătămări a principului vieții, provenită din însăși întocmirea morală ca la Oblomov. Căci Bizu e tuberculos, inertia lui derivând și din repaosul medical, iar Mușkin este epileptic, cu siala de criză în orice împrejurare. Numai Iliia Ilici este un vegetativ până la fixitatea peiajului de cel de casă. Plăcerea de a se simți comod îl vine din îndolența care nu mai poate susține nici legăturile de prietenie; așa că le curmă. Chiar așezarea, i-o administrează un necunoscut care, ca un alt Pătrărică sau Scatiu, profită de dezinteresul său, și l'împinge să se dezintereseze; e lipsit și de amor propriu ca Mușkin; e apatic până la a-și găsi un servitor. Zakhar, molău și tot așa de neînșufleț, care lasă praful să ningă gros pe mobile și oglinzi, neturburând nici treaba păianjenilor de prin colțurile casei. Singura în-

VLADIMIR STREINU

cu degetul un consumator — Repede că mă grăbesc!

— Pardon? — puștește și mai mult pe nas Veveme — eu picolo? nu domnule, eu sunt Victor Valeriu Martinescu!!

— Scuzăți-mă vă rog, — înlemnește nevinovat consumatorul cu ochii țagăla la nasturii albi ai poetului.

Virgil Carianopol intră îmbăiat de sudoare, aproape fugind.

— Scarlat? Unde e Teodor Scarlat?

Se apleacă la urechea lui Scarlat și vorbește repede.

— Ei taci! Sunt bani?

— Sunt domnule, am telefonat eu.

— Atunci hai! Luăm tramvayul.

— Și poezii dispar în goană.

— Ai auzit? — dă mocănește din cap, Bărna. S'au dus la S. S. R.

— Ce faceeeee? — sare ars înfășcându-și Silviu Lazăr, uite e 7½, pâlăria. Hai și noi. O luăm pe Operă și ajungem înaintea lor.

— Hai mă! își pune paltonul și Mihail Straje.

— Așteptați-mă! — răsare din fundul cafenelei Doru Dumitrescu, merg și eu!

— S'o luăm și pe Coca Farago — dă buzna spre ușa C. Dan Pantazescu, zis la cafenea Păpăleată — Hai Cocuț! Repede dragă că pleacă profesorul!

— Și haita alegară spre Câmpineanu cu Coca Farago în mijloc.

La Operă, Silviu Lazăr se desparte. S'o ia pe altă stradă mai repede, înaintea lor.

— Eu mai am puțină treabă viu imediat.

În drum întâlnesc alt grup: Mihail Șerban, Constantin Stelian, Ierom Șerbu, Constantin Barcaroiu, Dan Petrișincu, Paul Daniel etc.

— S. S. R.?

— S. S. R.

Și amândouă taberele se înjură în gând, căutând în marș forțat să se detașeze una de alta, măcar cu un metru.

— Ce-i găsiră și păștea tocmai azi! Să vezi că au să se termine banii.

Lângă biserica Sfântului Iosif mai sunt alții. Familia Vizirescu.

— Aștia din urmă sunt mai practici. Întră numai unul. Dacă e rost de ceva un fluerat scurt și din fiecare colț al im-

Puiu Iancovescu

prejurimei apare Vizirescu I, Vizirescu II, Vizirescu III, Vizirescu IV.

— A venit 'o profesor?

Gheorghe servitorul închide șiret un ochi (asta înseamnă că sunt bani).

— Scarlat și Carianopol au fost pe aici?

— Adineaori au plecat. Dânsii au fost și alaltăieri. Barem d. Scarlat ne face câteva vizite în fiecare seară.

— Treptat, haita se liniștește.

— Să mă anunți și pe mine!

— Și pe mine!

Apoi Gheorghe introduce pe câte unul la profesor.

D. profesor N. I. Herescu, secretarul Societății Scriitorilor Români te primește amabil.

— Ce e domnule Bărna?

— Păi uite...

— E, ce e'...

— Ași avea nevoie de niște bani...

— Fă o chitanță de cinci sute și treci alături.

Alături e casierul. Un fel de moș crăciun cu păr de lână totdeauna încrunțat, ignorând parcă poezii. Dar Bărna iese zâmbind, salută la fel și țâșnește pe trotuarul de vis-à-vis la debit.

— Două pachete „Camel“!

Cea mai tânără generație o reprezintă la „Café dela Paix“, Ovid Caledoniu, Vintilă Horia și Ștefan Baciu.

Străniți toți trei în jurul unei mese ai crede că sunt trei elevi din clasa V-a dela Sfântul Sava cari trag la fit la cafenea. Obrazul lor de caș n'are de cât două trei tuleie de barbă, pe cari Ștefan Baciu le măngăie demonstrativ.

— Ce faci Baciu?

— Mă duc să mă rad.

Trinitatea asta aduce însă la „Café dela Paix“ o atmosferă nouă. Ovid Caledoniu, Vintilă Horia și Ștefan Baciu se deosebesc de confrății lor mai vârstnici, de proveniență rurală. Citești din capul locului în ochii lor istețimea și buna cuvîntă a orașeanului.

Dela ei, dela flăcăii ăștia cari se înalță — vorba lui Crevedia — peste brazi așteptăm noua cafenea literară. O cafenea care să intre cu cinstă în istoria literaturii noastre ca pe vremea lui Caragiale. O cafenea mai intelectualizată, mai demnă.

Până atunci „Café dela Paix“ rămâne împărăția de fum și bere a lui Lucian Predescu autorul unei viitoare biografii: „Greta Garbo“ a lui C. Dan. Pantazescu: — n'a mă, își dau o bere scrie-mi un articol! — și i-a lui Teodor Scarlat.

— Unde ne întâlnim după amiază Teodor Scarlat?

— La „Café de la Pe“!